

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO II. — STEV. 30

NOVO MESTO, 27. JULIJA 1951

ČETRTLETNA NAROCNINA 75 DIN

IZHAJA TEDENSKO

S partizani po zmagoslavni poti ljudske revolucije

Gornje Laze, 17. julija.

V dolini pod nami so se kopale v jutranji megli Susice, še nižje pa so se Dolenjske Toplice sploh izgubile v zamazanih oblakih. Če ne bi vedel, da smo eredi poletja, bi vsakomur verjel, da je pust, moker in kratak oktobrski dan.

Na rjavcu je odhitel komandant Plevnik na čelo patrulje, za njim na belcu kapetan Lazo Mandič. Fantje so etopali v koloni resni in v napetem pričakovanju. To, o čemer so v urah predvojaške vzgoje tolikokrat govorili, še večkrat pa slišali doma pripovedovati od očetov, bratov in znancev, je zdaj tudi zanje resnica: v partizane gredo. V rokah stiskajo puške, v žepih pa jim zvonklja maneverško strelivo.

Komaj smo zavili v gozd nad Lazami, je začelo pršet. Najprej rahlo, da si bil vesel hladu, ki je zavel v razgret obraz, potem vedno močnejše. Ko smo prišli do Šobarjeve domačije na Gornjih Lazah, smo bili že pošteno mokri. Borci so to ni motilo. Hitro so se zapletli v pogovor z belokranjsko predhodnico, ki je natikala janca na različne in pripravljala ogenj.

Zvižča in zmagoslavni pot belokranjske patrulje

Novomeščani borbe na Lazah niso pričakovali. »Ob osmih smo se znebili za predajo zastave, no, menda bodo prišli točno...« so se pogovarjali štabovci novomeške patrulje. Dež je rahlo rosil, borci so posedali pod kapi gospodarskih poslopj. Podpolkovnik Dražo Jerman, ki je dotlej stal pred hišo in se pogovarjal s Šobarjevimi, je ob daljnem zvoku motorja v kamionu počasi odšel proti gozdu. Čeprav ima dopust, ga je partizanski pohod zvalil v gozd. Takrat se je Novomeščanom posvetilo.

»Hitro štirje k avtomobilu, dva ga zastražita, dva pa pripeljata Belokranjce emle« je ukazal Lojze. Komaj pa je stráža odšla, je na robu gozda udaril po njej ogenj sovražnikove patrulje. V zadnji sekundi so se Novomeščani zavedli, da gre zares.

»V strelce!« so zavpili komandirji vodov. Borci so planili iz vasi, vprašali Belokranjci pa so že jurili čez čisto. Vedno več se jih je kazalo iz gozda, pojavili pa so se tudi že v dolinici pod vasjo. Med njimi so bili skoraj sami stari, izkušeni borci. Nekaj je bilo pravih velikanih, ki so vihteli puške kakor igrače. Mlad fant iz Uršnih sel, ki so mu hoteli Belokranjci odvzeti orožje, se jim ni dal. Prišlo je do vročih, nasajenih besed in groženj. V zadnjem hipu so se fantje umirili. Komisar belokranjske čete je posegel vmes:

»Fantje, zapojmo! Kaj nismo ena vojska?»

Novomeščani, ki niso razpojavili stráž okoli vasi, so prvo bitko izgubili. Z malo kislimi obrazi so pripeli z Belokranjci v

Iz dnevnika dolenjskega partizanskega pohoda

vas. Stari znanci so se srečavali, v hipu so oživel partizanski spomini. Tedaj pa se je tudi Belokranjec pripetila nerodnost. Iz gromovja južno in vzhodno vasi sta se z divjim vpitjem »Na jurja!« vrgli na vas še dve belokranjski četi.

»Prepozno!« so jima vpili novomeški in uršnoselski borci. Med pokanje petard in divje streljanje se je oglašila pesem, harmonika s klarinetom pa je ubirala vmes partizanske in domače. Dež je lil, borci pa so prepevali na travniku in okoli hiš ter se rokovali.

Iz krvi rdeče roža je evobode vzkličala...

Odkar so brigade zapustile gozdove in skrita partizanska pota, na Lazah še ni bilo toliko ljudi. V torek pa se je navzlic nalivu zbralo kmalu po osmi uri

Na partizanskem pohodu so se srečali stari znanci. Gaberje je napadel Pušenk-Urajan, domačin branilec pa je prihital na pomoč komandant patrulje rez. kapetan Plevnik

na travniku pred Plutovo hišo blizu 160 borcev, aktivistov in domačinov. Največ je bilo starih partizanov v uniformah z zaplenjenim tujim orožjem. Mnogim so se na prejš sveti luči odklovanja in spomenice iz leta 1941.

Belokranjska in novomeška patrulja sta se postavili v nasprotni vrsti. Pozdrav zastavi, ki jo drži v rokah najstarejši borec belokranjske enote, 60-letni Doltarjev Ivan, je strumen in ponosen. Pred borci in štabe stopi Franc Košir, predsednik črnomoškega okraja, eden izmed preživelih borcev belokranjske čete, ki je na tem travniku in v teh hišah zaradi izdajstva izgubila 2. novembra 1941. leta 18 borcev. Besede starega partizana, prvoborca Bele krajine, gredo ljudem do živega. Na zgodovinskih, s krvjo žrtve namočenih tleh stoja borbena patrulji. Spomini hitijo nazaj v dni, ko se je v ercih prvih partizanov kovala iskrena volja za dosego zmage, ko jih je Partija ob najtežjih pogojih klicala v boj za osvoboditev zaslužene domovine.

»Tu, na teh svetih tleh je tekla kri za evobodo. Spominjamo se padlih tovarišev. Njihova smrt nam kliče, da bomo zvesto nadaljevali veliko pot, na katero smo stopili v letu 1941. Predajam tovari-

se je v jami sam ustrelil, Gregorčiča in Kosa pa so Italijani z bombami in s plini spravili iz bunkerja ter ju kasneje zvezinsko umorili. Izdajalec Žura je dobil zaštetno plačilo — sodilo ga je ljudstvo. Tovariš Klemen je podrtal požrtvovalno delo Beceletove družine, ki je pomagala partizanom od vsega začetka. Okupator se je maščeval nad zavedno slovensko družino in je ubil Beceletovo mamo, očeta, sina in hčerko.

Podpolkovnik Vid Jerič je zatem pozdravil vse aktiviste v imenu Armade in obljubil, da bo ljudska vojska vedno in povsod čuvala pridobitve narodnoosvobodilne vojske, v kateri so padli naši najboljši za evobodno domovino. V imenu okrajnega komiteja KPS in okrajnega ljudskega odbora je nato pozdravil številne goste in stare borce, ki so prihitali na slavnost v Zagrad iz Beograda, Niša, Ljubljane in številnih drugih krajev Jugoslavije, še predsednik izvršnega odbora OLO tov. Viktor Zupančič in jim želel v imenu ljudstva vsega okraja dobrodošlico. Med starimi aktivisti so bili poleg vidnih funkcionarjev oblasti, Partije in oficijev JA tudi sorodniki padlih: Gregorčičevi, Kosovi, Slavka Becelet-Ranković in Franc Becele.

V prijetni zabavi in krajših izletih na Trško goro je nato potekel prvi zbor aktivistov, izmed katerih so se mnogi po vojni spet prvič srečali na zgodovinskih krajih narodnoosvobodilne vojne.

šem novomeškega okraja štafeto z bojno zastavo in partizanskim dnevnikom. Nočite jo slavno naprej ekozi zgodovinske kraje in izročajte povsod ljudstvu pozdrave Bele krajine!

Nihče ne čuti dežja, ki še vedno pada in premaka obleke in pokrivala. Spomini na nepozabne, težke dni borbe prevzemajo čuvstva partizanov na travniku, jok 71-letne Urše Mausar, Plutove mame, ki je v tej hiši izgubila moža poleg 18 pobitih in padlih borcev, se meša med klic »Slava padlim!»

Na sredo stopi nato komisar novomeške patrulje kapetan Lazo Mandič, Črnogorec iz Nikšiča. Tople besede o bratstvu in večnem edinstvu jugoslovanskih narodov vežejo srca v še čvrstejšo enoto. Armada, ki je zrasla iz takih čet, kakršne stoji danes na travniku v Lazah, ne bo nikoli nihče ločil od ljudstva.

Navdušenja in veselja, mešanega s ponosom in domovinsko ljubeznijo, je vedno več. Pozdravne salve obeh patrulj veljajo padlim in žrtvam. Borci in belokranjska dekleta letjo, godec pa se v dežju etiska pod šotorsko krilo in nateguje svoj meh, da zasrbi pete.

Hej brigade, hitite...

Ob desetih se zvetijo borci novomeške patrulje v največjem nalivu v kolono. Na čelu predhodnica, za njo glavnina z določena bočnima izvidnicama, v eredi zastavonoša Stane Arko, obdan z borci z brzostrukmi in puškami. Fantje so mokri do kože, vendar se vsak z nasmehom ozre na komandanta, ki jezdi od čela k zaščitnici. Zdej gre zares. Na zastavo prežijo zasede, patrulja se mora nemoteno približati svojemu cilju. Podgrad-Dolž-Gaberje—Novo mesto—Toplice—Dvor—Žužemberk—Dobrič, takna bo pot 17. in 18. julija.

Dež lije. Na buke Radohinega poboja padajo celi potoki, patrulja pa se vztrajno pomika naprej. V Prištavi ugotovijo izvidniki, da se je sovražnik utaboril na višinah pod Podgradom. Bočne izvidnice in del glavnine preženejo zasedo, ob 12. uri vkoraka patrulja v Podgrad. Zene in dekleta nas gostijo, podgradski borci zamenjajo popolnoma premočene fante in može iz Uršnih sel. Čez pot smo spet na poti. Na Šurlovi kapi tiči šest upornikov, ki jih šele etreli iz naših pušk preženejo iz gnezd, iz katerih bi lahko obvladovali cesto.

Mimo Zajca, ekoci Cerovec, Vrhe in Dolž gremo nemoteni. V Dolžu so pravkar postavili ogromen mlaj. Konjem vržejo kmetje seno, borci pokadijo eredi vasi in zapojejo:

»Zdej vihti trdo pest, naš slovenski partizan!»

Ljudje se zbirajo v gruče in pozdravljajo drage goste.

Naprej! Pred Gaberjem se glavnina ustavi. Domača zaščita je na obrobih vasi in pričakuje napada iz sentjernejske strani, vendar Uraganovih borcev še ni. Ura gre na četrto, zato vkoraka štab v Gaberje in postavi pred okrašen spomenik svojo bojno zastavo in častno etražo. Nekaj pred peto jurišajo člani Zveze borcev in predvojaške vzgöße iz Vrhpolja, Orehovice in Gradišča na Gaberje in po erditu bitki premagajo branilce. Tudi tu pride do ostrega spora, kdo in kdaj je bil vihet. Branilci imajo prvo žrtev: Koscevo Martinu iz Gaberja je bojevit Orehovčan na nerodnosti s puško ranil levo dlan. Hitro je obvezan, podpolkovnik Klanjšek. Vesja pa ga bo z avtomobilom vzela s seboj v novomeško bolnišnico, da mu rano pregledajo.

K mitingu pred spomenikom se zbere pol Gaberja. Govori France Zoran o prazniku 22. julija, za njim še kapetan Mandič. Po mitingu pogostitev partizanov.

Zbor! Pohod v dolino! Spet smo na cesti Pred Brusnicami nas pere dež, v prvem mraku se prebijemo ekoci zasede in naliv proti Cikavi in Zabi vasi. V frontem kotičku Zabe vasi partizanski miting in pogostitev; v dežju naprej do kandijskega mostu, kjer se nam pridruži vojaška godba. V mestu sprejem, pozdrav in predaja zastave.

Novo mesto, 18. julija.

Zjutraj krene na pot v trdi temi iz mesta 18 novih borcev in oficijev. Pri Potoku se prepelejo s čolni čez Krko, odbijejo zasedo. Na levem bregu Krke se jim pridruži 30 novih borcev. V Straži so

V Podgradu so dekleta in žene pogostile patruljo

kmalu po 5. uri. V Toplice vkorakajo v dežju že ob šestih zjutraj. Miting, pozdravi, pa kisel zelje z žganci, ki ga delijo borci z belokranjskimi pionirji, ki letujejo v Toplicah. Za Toplicami borba z zasedo miličnikov, nato ekoci Podturen v Podhosto, kjer jih pozdravi med vrati stara marnica:

»Glej jih, saj so prav taki, kakor so bili partizani!»

Soteska: močan napad pred Dvorom, kjer odbija sovražnika tudi stari lovec Dular s svojim pihalnikom. Svečan sprejem in pozdrav na Dvoru, nato zasluženi počitek s kosilom. Povsod gruče ljudstva, ki pozdravljajo stare znance.

Pred Žužemberkom šteje patrulja že 65 mož. V treh udnih vodih in z glavnino napade starodavni trg, še prej pa prežene močno zasedo, ki se s prehitrim ognjem izda predhodnici. Ob petih popoldne svečan sprejem pred solo. Na mitingu se zbere najmanj 220 ljudi. Govori France Lavrič v imenu Zveze borcev, patrulja pozdravi zaredne Žužemberčane: partizanski pohod je iskren pozdrav prijateljem, hkrati pa opomin sovražnikom našega napredka in evobode. Partizanska pesem zadoni na trgu, v spreved se zlije ljudstvo s svojimi borci. Žužemberk je partizanski!

Proti večeru se napoti proti Dobriču skoraj že 100 ljudi. Patruljo spremljajo Žužemberčani, ki se kar ne morejo ločiti od borcev. Pred Dobričem uide »ujetništvo« predsednik trebanjskega okraja s svojim avtomobilom, nakar se patrulja razdeli v štiri vode in obkoi Dobrič iz vseh smeri. Leva bočna patrulja prodre v vas, ko trči desna patrulja napadalec šele na zasedo sovražnikov. Ob 19.45 je Dobrič po precenišnem pokanju osvoboden. Trebanjski branilci doživijo usodo novomeške patrulje v Lazah: presenečenje z bliskovitim napadom. — Zbor v Dobriču je po zaslugi Trebanjcev potekel prehitro. Zelo se jim je mudilo, komaj da so utegnili vzeti s seboj na pot še partizanski dnevnik.

Tisoči so spremljali dolenjsko partizansko štafeto. Od Vinice do meje grupeljskega okraja je prehodila etotine kilometrov, tisoči kmetov, delavcev, meščanov in tržanov so jo pozdravili na njenem potu ekoci partizanske kraje. Skozi obnovljene vasi, mimo novih tovarn, podjetij, mostov in zgradb se je prebijala od južne meje slovenske republike k njenemu srcu. Ob samotnih grobovih se je poklonila njena zastava spominu padlega partizana, v vases, trgih in mestih je veljal njen pozdrav partizanskim materam, vdovam ter svojim žrtvam in padlim.

Zvesto bomo nadaljevali pot, na katero smo etopili pred desetimi leti pod vodstvom Partije, združeni v vseljudeki Osvobodilni fronti! Zk pozdrav in sklep je partizanska Dolenjska poslala našemu vodstvu ob 10. obletnici ljudske revolucije.

Ob prvem gospodarsko-kulturnem tednu v Trebnjem

V soboto 14. julija so v Trebnjem odprli prvo okrajno obrtniško razstavo, ki je predstavljala v preteklem tednu središče zanimanja in priveditev, posvečenih 22. juliju Slovesni otvoritvi sta poleg številnih zastopnikov ljudske oblasti, množičnih organizacij, obrtnikov in Trebanjcev prisostvovala tudi zvezni poslanec trebanjskega okraja Jože Borštnar in uvolnovljeni predsednik republiške obrtne zbornice Matveje.

Pozdravni govor pred trebanjsko osnovno šolo je imel poverjenik za lokalno gospodarstvo in komunala zadeve na OLO izne Slla, ki je poudaril pomen prve obrtniške razstave v trebanjskem okraju. Za njim je govoril o vlogi obrtnišva vseh treh sektorjev in o nalogah lokalnega gospodarstva v okraju sekretar okrajnega komiteja KPS Lovro Grden. Omenil je razvoj obrtnišva in ostalega gospodarstva v okraju od leta 1945 do 1951 in poizkuse ostankov reakcije, ki bi rada na razne načine ovirala nemoteni napredek okraja. Razstavo je pozdravil tudi predsednik republiške obrtne zbornice, nakar so si razstavljali in gostje ogledali pomembno priveditev, prvo v okraju po končani vojni.

Razstava, ki je bila zaradi pomanjkanja prostorov razmešena v prostorih osnovne šole, na nilem dvorišču in v bližnjem, komaj dograjenem združnem domu, ki pomeni največjo pridobitev zadnjih let v Trebnjem, je bila zanimivo určena 7-1 o morali razstavljatelj zaradi stiske s sobami veliko izdelkov in pridelkov odpeljati do-

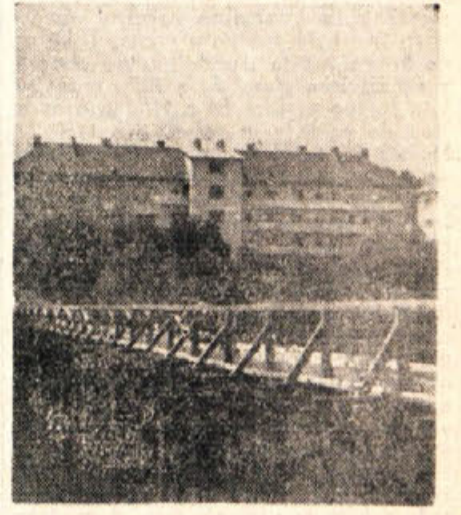
DOGRAJENO JE NOVO KOPALIŠČE NA KOLPI PRI PODZEMLJU

Dve pomembni pridobitvi kažeta v zadnjem času napredek Podzemlja krajevni ljudski odbor je dobil telefon, splošna kmetijska zadruga pa bo v nedeljo 29. julija odprla na Polpi novo kopaljšče.

Kolpa, ki je med najtopejšimi in najčistjšimi rekami v Sloveniji, privabila iz leta v leto več kopalec od blizu in daleč. Slabo za razvoj tujskega prometa pa je znano pomanjkanje urejenih kopaljšč ob Kolpi. Lani so uredili kabine in kopaljšče na Kolpi pri Metliki, letos pa so je tega hvalečnega dela lotila splošna kmetijska zadruga v Podzemlju. S podporo uprave za turizem in gostinstvo se ji je posrečilo v kratkem času zgraditi lepo ureleno kopaljšče, ki leži na najprimernejšem, za kopanje naravnost prekrasnem prostoru. Kopaljšče ima lepe kabine za kopalec, okrepčevalnico in prostor za večerne priveditve s plesno ploščo, veliko sedem krat sedem metrov.

Upamo, da bodo delavne Podzemeljšane v kratkem posnemali v širjenju tujskoprometnih naprav tudi drugi kraji Bele krajine.

ARMADA svojemu ljudstvu

Tako je napisala enota podporočnika Jova Rošiča na okrašen slavalok nad novim mostom, ki je v nedeljo 22. julija povezal Novo mesto z Ragovim logom, bodočim mestnim parkom. Novi most, ki so ga v kratkih tednih zgradili vojniki novomeške garnizije ob sodelovanju delavcev mestnega podjetja »Parks«, je dolg 132 metrov, širok pa 3,20 m. Na levem bregu Krke je s posebnim nadmostom zvezan z Grdešičevo ulico, na desnem pa se konča v novi poti, ki jo še utirajo v ekalovje Ragovega loga in ki bo vodila v novi park. Načrt obnove in olesčave Novega mesta se navzlic številnim težavam uresničuje.

Na praznik vstaje so se ob osmih zjutraj zbrali na novem mostu predstavniki ljudske oblasti, komandant in komisar novomeške garnizije JA z oficirji štaba, enota, ki je most zgradila, s kapetanom Riflem in podporočnikom Rošičem, vojaška godba ter nekaj meščanov. Slednjih bi prišlo k otvoritvi prav gotovo zelo veliko, vendar pa za svečanost niso vedeli, ker ni bilo v mestu nikakih razglasov, da bo most že odprt. Po odigrani državni himni je pozdravil zbrane goste oficir štaba in poudaril da podarja armada ljudstvu na praznik njegove vstaje pred desetimi leti nov most, ki bo služil odhodu delovnim ljudem. Štabu garnizije in enoti borcev, ki so most zgradili, se je nato zahvalil tajnik MLO Franc Zagorc, član MLO Boris Andrianič pa je podelil najboljšim vojakom in delavcem denarne nagrade. Po prebranem ukazu štaba o pohvalah vodstvu gradbenega dela in imenovanju borcev-udarnikov je spreporil še kapetan Rifelj, nakar sta s tajnikom Zagorcem pretrgala trak čez novi most. Mestni ljudski odbor pa je prevzel most v svoje varstvo. Gostje so si nato ob igranju vojaške godbe ogledali lepo zgrajen most, ki je v ponos Novemu mestu in ki je odsejal najkrajša pot v Ragov log. Upamo, da bodo kmalu končana tudi ostala dela na desnem bregu Krke, tako da bomo nato lahko čimprej proslavili še otvoritev novomeškega parka.

MOV, NE DA BI JIH BIL SPLOH RAZSTAVIL!

Posebno so se odklovali na razstavi izdelki mizarjev — združnih in zasebnih —, izmed katerih je zasedlo Splošno strojno mizarstvo, odsek KZ St. Lovrene, s krasnoročno opalino, prvo mesto, Pomembno okr. podjetje je »Kredas v Mirni, ki je razstavljalo precej svojih izdelkov in barvite, Mojske izdelke so pokazali kleparji, čevljarji, sedlarji, kovarji. Izredno veliko pa so razstavili krojači, šivilje in predvsem pteljice, ki imajo v okraju precej tradicije. Razstavljali je tudi ščitanski orožovnik, okr. mizarstvo in kolarsko podjetje iz Mirne, Kremenca iz Krmelja, opekarna in okr. pestovito Mala Loka. Zanimiva, čeprav zelo utesnjena, je bila gozdarstva, lovska in kmetijska razstava. V dveh sobah je razstavljala tudi zdravstvo.

Trgovsko podjetje OZK je v novem pridisku združnega doma uredilo trgovino s prosto prodajo.

Spored kulturnih priveditev je razbil in preteklem tednu trebanjsko kulturno življenje. Domače društvo je dvakrat uprizorilo Kovačevca študenta. Mokrkonor je priredil koncert, gostovala pa sta tudi pevka zboru iz Mirne in Sv. Križa ter vokalni kvintet iz St. Lovrene.

(O razstavi poročamo tudi na tretji strani današnje številke.)

INVALIDI PRED III. KONGRESOM ZVEZE VVI JUGOSLAVIJE

Tekmovalna komisija pri okrajnem odboru Zveze vojaških vojnih invalidov v Novem mestu je na svoji seli 17. julija ugotovila, da je treba razpisano tekmovanje na čast III. kongresa Zveze VVI poročiti. — Tekmovalni napovedi so se odzvali okraji Črnometl, Trebnje in Grosuplje, iz neznanh vzrokov pa iz okraja Koečevje do danes še ni nobenega odzovora, ali tekmovanje sprejemajo ali ne. Krajevni odbori Zveze VVI naj v tekmovanju, ki je vključeno v vseljudeko tekmovanje na čast III. obletnice ustanovitve jugoslovanske armade, z vsemi člani organizacije predelajo sprejete sklepe.

PRISPEVKI ZA KULTURNI DOM V TRSTU

Za slovenski kulturni dom v Trstu so v novomeškem okraju zbrali:

- Industrija perilo, Novo mesto 1.165 din.
- Ekonomski srednja šola 1.574 din.
- Gozdno gospodarstvo 2.115 din.
- Kurilnica Novo mesto 1.000 din.
- Osnovna šola Skočjan 840 din.
- Osnovna šola Zameško 300 din.
- Osnovna šola Mirna peč 400 din.
- Tovarna igrač 3.000 din.
- OKP Novo mesto 322 din.
- Prosvetni sklad, srednjškol. podružnice 3.295 din.
- Vojna ekonomija 1.250 din.
- Sindikalna grupa pri MLO Novo mesto 880 din.

PO DESETIH LETIH

Blizu 300 aktivistov bivšega novomeškega okraja se je zbralo v nedeljo v Zagradu pri Novem mestu. Zbor najstarejših sodelavcev Osvobodilne fronte, prvoborcev narodnoosvobodilne vojne in svojemu ljudstvu nadvse predanih komunistov iz Dolenjske je bil veličastna manifestacija v okviru številnih proslav, s katerimi smo se spominjali 22. julija — praznika vseljudeke vstaje.

Okoli devetih so se aktivisti s kamioni odpeljali proti Staremu gradu, kjer jih je pred bivšo Beceletovo hišo čakal v prijetni senoci lepo okrašen prostor. Ob 11. uri so se stari aktivisti in drugi gostje podali v gozd do Beceletove jame, kjer je bilo odkrite v ekalo vzdane spominske plošče nad bunkerjem, v katerem so bili 23. novembra 1942 izdani trije partizani. Slovesnost je začel v imenu krajeve Zveze borcev št. Peter tov. Miha Jerman. Po enominutnem molku v spomin padlih je odkril spominsko ploščo, godba novomeške garnizije JA pa je odigrala medtem himno Hej Slovani. Nato je govoril tov. Franc Cerne-Klemen o dogodkih 23. novembra 1942. Tega dne so bili v bunkerju Vinko Kos in Vinko Padersič, oba člana okrajnega odbora OF. Alojz Gregorčič, sekretar rajonskega komiteja KP in odbora OF št. Peter, ter aktivist Žura, ki jih je izdal še prejšnji dan Italijanom. Dan po ofenzivi so prišli Italijani pred jamo. Klicali so partizanom, naj se predajo. Žura se je takoj predal, Padersič, ki je uvidel, da ni več rešitve,

Lesnoindustrijsko podjetje letos uspešno gospodarilo

Med podjetji, ki so v zadnjih letih težko — ali pa sploh ne v celoti — izvrševala letne načrtne obveze, je bilo na prvem mestu Lesno industrijsko podjetje Novo mesto. Zaradi pomanjkanja delovne sile in slabe delovne discipline so bile potrebne pri sečnji lesa frontne brigade, letna obveza pa kljub temu ni bila izvršena. V finančnem pogledu so bile frontne brigade precejšnje breme podjetju.

Letos pa je pri lesno industrijskem podjetju precej drugače. Ne samo, da ne bo treba frontnih in drugih brigad pri sečnji lesa; podjetje s stalno delovno silo redno izpolnjuje mesečne in kvartalne načrtne obveznosti in jih še znatno presega. Tako so do konca junija izpolnili letno obvezo iz gozda (faza A) s 70%, spravilo lesa iz gozda (faza B) s 51% in prevoz lesa do postaje in skladišč z 41%. Iz številke je razvidno, kje ima podjetje največje težave. Deloma v spravlilu lesa po kamionskih cestah. V gozdu, prvimsem pa na kamionskih cestah je še 29% letnega plana lesne mase, kar pomeni velike količine lesa, ki propada. Sploh je prevoz lesa pri lesnem industrijskem podjetju eno najtežjih delovnih obveznosti, češar po drugih podjetjih še nimajo.

Kje je treba iskati vzroke za letošnje uspehe? Letos so se izvrševanja letne obveze lotili pri glavi; se pravi v začetku leta, tako da se ne bo treba na koncu leta loviti za rep, kar se je prej često dogajalo. Za vključevanje delovne sile so se pravočasno pobirali in hkrati vodili največjo skrb za redno preskrbo zaposlenega delavstva, čimer se je delovna disciplina povečala, odhajanje delovne sile pa zmanjšalo. K uspehom pa je pripomogel tudi poslednji izvedeni način akordnega dela v vseh stopnjah proizvodnje, česar po drugih podjetjih še nimajo.

ZIČNICA — FURMANSKA SMRT
Menda si mehanizacija proizvodnje nikjer tako težko ne utira pot kot pri sečnji in spravlilu lesa, kjer so za mehanizacijo tudi velike težje pogoji. Najbolj razširjen način mehanizacije v proizvodnji je spravilo lesa iz teško dostopnih krajev po žičnici. Tudi lesno industrijsko podjetje Novo mesto je v začetku oktobra 1950 začelo v gradnjo daljše žičnice iz Straže na Brezovo reber. Toda zaradi nesposobnosti pre-

vzemnika gradnje in prejšnjega gradbenega odseka podjetja se je gradnja žičnice zavlekla do letošnje spomladi. Precejšen odstotek neodpeljanega lesa gre na račun te zamude pri gradnji žičnice. Podjetje je bilo prisiljeno poklicati na pomoč drugo skupino strokovnjakov, ki so žičnico končno spravili

Tisoči kubikov hlodovine čakajo na prevoz z žičnico

v obrat. Danes priteka v Stražo po približno 2.800 m dolgi žici dnevno okrog 70 do 80 kubičnih metrov lesa, približno 4 vagonce. Če bi hoteli ali pa morali to lesno maso spravljati z vozni, bi bilo treba vsak dan najmanj 40 parov konj!

Tudi pri vlačeni lesa si podjetje že deloma pomaga s stroji. Malo okretnejši motorni vlačilci na gosenice, imenovani »Catepillarjevi«, uspešno vlačijo težke hlode iz najbolj nedostopnih krajev. Tam, kjer tak vlačilec ne more do hloda, si pomaga z vrtljem in jekleno vrvjo. Ker je stroj izredno močan, spravi vsak hlood iz vsakega mesta. Takih strojev bi podjetje potrebovalo še več, ker se bo s tem zmanjšala potreba po režijskih konjih in pogodbnih vozniških in bi se proizvodni stroški spet znižali. En tak stroj naredi dnevno približno toliko kot štiri pari dobrih konj in mu ni treba zobanja, krme in opreme, pač pa samo nekaj litrov surove nafte.

GOZDNI RED — OSNOVNA NALOGA LOGARJEV IN DELAVCEV V GOZDU

Letošnje leto so pri lesnem industrijskem podjetju uvedli nov način gozdov za izdelavo gozdnih sortimentov. Posamezna skupina je prevzela določen prostor za posek in izdelavo vseh sortimentov in očiščenje sečišča po predpisih gozdnega zakona. S tem se je gozdni red utrdil; vsak delavec res pazi, da ne dela po nepotrebnem škodo v gozdu, ker samo dejansko odgovarja za tako škodo. Tega prejšnja leta ni bilo in zato so bile razmere v gozdu vse prej kot urejene. Kako so posamezne skupine razumele, da je treba tudi gozd čuvati kot našo skupno lastnino, se najbolj vidi pri 5 članski delavski skupini Henigmanna, ki dela pri gozdnih manipulacijah Poljane. Minister za gozdarstvo je osebo nagradil vseh pet članov skupine, ker puščajo za seboj vzorno očiščena sečišča. Poleg te nagrade pa je vsak član skupine še prejel nagrado »Koteksa« za prvovrstno črteslovnico, ki jo je skupina napravila. Henigmannova skupina je znana tudi kot večkrat udarna in je že lani v juniju izvršila petletko.

ENA SKUPINA V ŠESTIH MESECIH 4.000 METROV DRV!

Pogoji, pod katerimi dela danes gozdni delavec, so bistveno drugačni

kot so bili v stari Jugoslaviji. Prej si je moral delavec sam skrbeti za orodje, hrano in streho v gozdu. Sedaj mu tega ni treba. Orodje mora priskrbeti podjetje in prav tako postavitvi na delovišču potrebno barako za stanovanje in kuhanje. Tudi hrana se sedaj po večini dostavlja na delovišča. Prej je gozdni delavec navadno spal v nizki, s skobjami ali skodljami pokriti bajti na otepu slame ali na mahu. Sedaj so na vseh deloviščih lične lesene barake z vrati, okni in pogradi. Življenjski pogoji gozdnega delavca so se znatno izboljšali. Kaže, da so ti pogoji najboljši v Sloveniji, ker delavci, ki pridejo iz drugih republik, radi delajo in ostajajo v Sloveniji. Tako dela letos več skupin delavcev iz Bosne pri lesno industrijskem podjetju Novo mesto. Samo skupina Galešiča iz okolice Prijedorja je napravila v šestih mesecih okrog 4.000 prostorninskih metrov drv! Povprečno napravi vsak delavec po 3 do 5 prm drv na dan. Z zaslužkom so zadovoljni, pa tudi glede hrane se ne pritožujejo, čeprav res včasih ni te ali one stvari. Sedaj bo šla večina skupin domov za košnjo in žetev, potem pa se spet vrnejo na delo.

Pomanjkljiva pa je pri naših gozdnih delavcih slaba obdelava sortimentov lesa. Tudi na pravilno izrabo lesa se polaga premalo pažnje. Vendar ni krivda samo delavcev, pač pa tudi lesnih manipulantov, ki vodijo delo. V bodoče bo treba več skrbeti za boljšo obdelavo in čim smotnejšo izkoriščanje lesa, najmočnejšega faktorja našega gospodarstva.

Slovesne proslave 10. OBLETNICE LJUDSKE VSTAJE v dolenskih okrajih

Dolga je vrsta poročil, dopisov in vesti, ki smo jih te dni dobili v uredništvo Dolenjske lista o številnih proslavah in prireditvah, posvečenih 22. juliju. Poletove številke ali pa še več bi napolnili z njimi. Navajamo in izbrnem pregladu nekaj najvažnejših dogodkov in slavnosti.

BELA KRAJINA Je 21. in 22. julija razdelila borec in aktivistom iz let narodnoosvobodilne borbe 413 odklikovanj, s katerimi jih je odklikoval Prezidijska skupščina FLRJ za zaslug. 23. julija so odklikovali Bojnelih spomlnsko plosčo, katero je padla vasi Tomiščeva brigada. Spomlnsko plosčo so odklikovali tudi v Doblški gori, v letke proslave pa so bile v soboto in nedeljo v Črnomlju, Metliki, Semiču, Vineti, Preloki, Pavičevih, Smuku, Suhorju in Tribučah. Povsod so sodelovale množice ljudstva, partizanov in starih aktivistov, ki so tudi s kresovi že na predvečer praznika potrdili, da se zavedajo zgodovinskega pomena 22. julija.

KOČEVSKA Je praznovala praznih vsludske vstaje slovenskega naroda navdave slovesno. Na številnih mitingih in akademijah se je zbralo nad desetstose prebivalcev okraja, ki so počastili padle žrtve in borece NOB. V številnih govorih na partizanskih zborih so govorniki poudarjali neminljiv pomen 22. julija, ko so se pred desetimi leti dvignili najzavrednejši Slovenci pod vodstvom Partije v oboježeno vstajo proti okupatorjem in domačim izdajalcem in so jim naš gozdovi nudili prvo pribežališče. Posebno lepa svečanost je bila na Trzinu, kjer so se zbrale pred simboičnim spomenikom, posvečenim padlim borecem, množice ljudstva iz Sodražice, Sušja in Zamostca. Obvezniki predvojske vstaje iz Sušja in Jurjevec so postavili častno stražo, tov. Ljone Lovšina pa je goščali spomin padlih borecev. Za njim je goščali v imenu okrajnega komiteja KPS Kočevskega okraja, ter podprtal vodilni vlogo Partije v narodnoosvobodilni vojni. Sledil je simboični letovadni nastop in rečanje. V radostni ljudski zabavi je minli nato dan številnim obiskovalcem. Kresovi so gorili že na predvečer po vseh vidnejših mestih kočevskega okraja.

TREBANJSKI OKRAJ se je pripravil na 22. julij z živahnim političnim delom. Sodelovanje vseh organizacij je pokazalo

lepe uspehe. 21. julija dopoldne je bila slavnostna seja okrajnega ljudskega odbora, na kateri so bili navzoči zastopniki odbora OF, vseh ostalih organizacij in predsedniki ter tajniki KLO. Govoril je predsednik OLO tov. Lovro Grden o borbah, uspehih in prispevku trebanjskega okraja k letnemu planu. Na seji je goščali tudi ljudski poslanec podpolkovnik Nace Majcen. S seje je bila poslana pozdravna resolucija maršalu Titu, pozdravna pisma pa so bila poslana tudi tov. Mili Marinku, Francu Leskoku, predsedstvu vlade in in Prezidijsko ljudsko skupščino LRS.

AVTOMOTO KROŽEK v Trebnjem je organiziral 22. julija očenavalno krožno vožnje na čast praznika vstaje na prog. Mirna-Sv. Križ-Cateč-Vel. Loka-Trebnje. Strelska družina je priredila ocenavalno streljanje, fizikultura pa je imela več nastopov. ŠD Triglav, Trebnje, je odigral prva nogometna prijateljsko tekmo proti ŠD Krmelj in zmagal z rezultatom 3:2. Na tekmi je bilo 600 gledalcev. Odklikovali so se pomerili s »Krkoc iz Novega mesta. Na akademiji je v soboto zvečer sodeloval tudi pevski zbor iz St. Lovrena, dopoldne pa je bil koncert orkestra pod vodstvom tov. dr. Fencja iz Mirovca, Trebnje, ki je izredno dobro uspel. Številne proslave so v vseh večjih krajih zbrale množice prebivalcev. V Mokronogu so odklikali spomlnsko plosčo na Krakju, kjer so padli med vojno prvi partizanski strelci proti okupatorjem.

V NOVOGOREMSKEM OKRAJU so v soboto zvečer zagoreli kresovi na številnih vidnih mestih in partizanskih zbirališčih. V vseh večjih krajih so bile slavnostne prireditve s kulturnimi spori. Na Luki ob Krki se je zbralo blizu 1500 Novomeščanov k svečani akademiji, na kateri je goščali predsednik MLO tov. Jože Udočič. Sledila je razsvetljava Krke, čolnarji teklatine tovarne in »Pionirja« pa so priredili ples na vodi. V nedeljo jutraj je garnizija Novo mesto izročila MLO v uporabo nov most čez Krko, vendar sta starih aktivistov iz let 1941-42 pa je odšlo k svečanostim pri Bečakovih jami in na Trško goro. Spomlnski padlim borecem je odkrila ŽR v Drazni vasi, svečanosti pa so bile tudi ob odkritju plosče na Banu, na Lesih in na partizanskih shodih na Trški gori in pri Sv. Roku. Dopoldne so bili organizirani številni izleti in ljudske zabave.

KMETIJSKI SVETOVALEC

Omejimo v zadnjem trenutku škodo peronosporo in plesni v dolenskih vinogradih

Letos ima peronospora za svoj razvoj izredno ugodne pogoje. Ta zlivčena bolezen vinske trte se najraje širi ob toplem vremenu in dovoljni vlagi. Prav to pa imamo letos kar zadoštili. Ker je v rani pomladi bila toplota precej nizka, se trsti, s katerimi se razmnožuje in širi peronospora, niso mogli razvijati. Zato je prva spomladanska okužba nastopila kljub vlažnemu vremenu precej pozno.

Pri terenski postaji za obnovo sadjarstva in vinogradništva ter fitosanitetno službo imamo priložnost tudi tako imenovano antiperonosporito postajo kakor v vseh naprednih državah, tako tudi pri nas te postaje na podlagi meteoroloških — vremenskih podatkov, predvsem toplote in vlage, lahko točno ugotovijo kdaj pričakovati novo okužbo, če dotičnega dne ni povoljnih pogojev za peronosporo, to se pravi: dovoljne toplote (srednja dnevna temperatura nad 12 stopinj Celzija) ter zeleni deli trte vlažni

NA NOVOREMSKI POSTAJI SO ODPRELI ČAKALNICO ZA MATERE IN OTROKE

Po večletnih pripravah in odlašanju je Novo mesto preteklo soboto le odprlo na železniški postaji čakalnico za matere in otroke. Prepotrebni prostor za porodnice in matere, ki prihajajo z otroki v Novo mesto iz vseh krajev ob hrvaške meje do Grosuplje ali pa se vračajo z dojenčki iz novomeške porodnišnice, je bil končno 11. julija izrešen svetlomu namenu. K skrbi in prireditvi slavnosti so se zbrali pred novo čakalnico zastopniki oblasti, organizacij in ustanov, med katerimi smo opazili Martino Petrič, članico OK KPS, Ljoljeta Zupančiča, poverjenika za zdravstvo pri OLO Novo mesto, Franca Zagorec, tajnika MLO, Danilo Modič, upravniško bolnišnice, specialiste za otroke bolezen dr. Suzano Furjan, zaščitno sestro Mileno Bučar, sekretarko okr. odbora AFZ Anjele Šetina, člana okr. odbora OF Staneta Somraka, članice okr. in terenskega odbora AFZ Anjele Pretnarjevo, zastopnico AFZ Bršljina Marjo Volfgrovc, šefa postaje K. Schwanza, šefa sekcije A. Rollina in druge goste. Po kratkem pozdravnem govoru A. Pretnarjeve, ki se je zahvalila ljudski oblasti za skrb, da je s pomočjo kredita okr. odbora in Sveta za socialno skrbstvo ter ob naklonjenosti šefa postaje odzvala zamisel znana Novega mesta in Bršljina o ustanovitvi posebne čakalnice za potujoče matere in otroke, je prevzel ključ čakalnice v nadaljnjo oskrbo in skrb za njo. Navzven so si nato ogledali okusno opremljeno čakalnico, v kateri je novo bledo pohištvo in najpotrebnejše za oskrbo otrok. Priznati je treba, da pomeni nova čakalnica lepo pridobitev našega praktičnega dela za mater in otroke.

vsa dva do dve in pol ure, odnosno relativna vlažna vlaga nad 80 odstotkov, okužba izostane. Če pa so ti pogoji dani, pa nastopi bolezen, t. j. pojav belih prevlek, poletnih trosov. Navadno nastopi bolezen med prvo in tretjo uro ponoči.

Če tros, ki pada na list, najde na njem svojega sovrznika — baker, ki je za peronosporo strup, pogine in s tem je trta ohvarovana. Zato je sedaj razumljivo, zakaj je važno, da vinograd pravočasno poskrbimo z modrogolnim apnenno brozgo, v kateri se nahaja baker. Uspela s škropljenem pa ne dosetimo, če škroplimo prepozno, t. j. po okužbi.

Naši vinogradniki še vedno premalo pazijo, da s škropljenem zadenejo spodnjo stran listov, kati tam so listne režje, skozi katere tros okuži liste.

Večkrat vinogradniki zamenjujejo s peronosporo polaj, ki ga povzročajo na listih tršna prsila. V čem je vidna razlika? Peronospora poznamo po olinatih madežih na gornji strani listov, na spodnji strani pa po značilnih žilicah. Pri polaji so te prevleke na spodnji strani res nekoliko podobne, otm od peronosporo, so pa vrste in na gornji strani mehurjasto nabuhle kar pri peronospori.

Pogin koloradskemu hrošču!

V zadnji številki smo zapisali, da se koloradski hrošč, najnevarnejši škodilivec naših krompirišč, nevarno širi po dolenskih okrajih. Ponovno objavljamo navodila, kako naj krajevni ljudski odbori organizirajo simbolično uničevalno borbo proti uničevalcu, ki grozi nadaljnemu obstoju krompirja na Dolenjskem.

1. Vsako mesto na nhlvl, kjer najdete hrošče ali hroščke, morate na vsak način označiti z vidnimi znaki (s paleami, vejami in pod).
2. Vsako njivo vodite točen pregled o najdbah, ločeno za hrošče, ličinke in kupke lajček. Najdene hrošče in ličinke takoj na leje mesta uničite, nikakor pa ne raznašajte živih po njivi ali pa celo krompirjeve grme z ličinkami.
3. Takoj po odkritju okužbe mora vsaki vodja organizirati množični pregled vseh bližnjih parcel. Pregledovalec skupine mora voditi skupinovodja, ki vodi seznam vseh morebitnih najdb.
4. Takoj po odkritju okužbe morate obvestiti KLO, ki javi okužbo okrajnemu ljudskemu odboru.
5. Okužene parcele in parcele v pasu do 500 metrov morate pregledovati vsak dan z zadostnim številom pregledovalcev. Pregledovci se morajo vzporedno udeležiti vse za to določene osbe.
6. Okužene osbe kakor tudi okužene je treba zaprati s pantankonom ali pa škropliti z arzenskimi sredstvi. Okužena me-

nospori nikoli ne najdemo. V tem je tudi glavna razlika. Navadno se tršna prsila pojavlja tudi zelo rano spomladi, ko peronospora v vinogradih še ni opaziti.

Peronospora je nevarna tudi za grozdje. Okužbo od peronosporo spoznamo na grozdu po belkasti svileni navlaki, izkrode potemljijo, se sušijo in odpadajo.

Svetujemo, da letos še preostala škropljenja izvršijo vinogradniki z 2-odstotno galice, kar izloča, da listi s manjših koncentracijah ni dovolj učinkovita.

Vinogradniki opozarjamo ponovno, da je bolje vlivati raztopino galice v aneni beže, ne kot so navajeni, da delajo obratno, ker na ta način pripravljena škroplivo je boljše.

Vinsko trto napada letos marsikje preceli množica vidnih plesnob, predvsem grozdje. Plesnobo poznamo po sivkasti navlaki na grozdu, pa tudi po vonju. Okužene jagode rade plesijo, tako da gleda peška ven. Letos imamo težave s plesnobo, ker primanjkuje žvepla. Namesto tega pa se uspešno uporablja proti plesnobi kalijev hipermanangan, ki se dodaj v lekarni. Na 10 litrov vode damo tri kilograma gašenega amonijev 125 gramov kalijevega hipermanagana. To dobro zmešamo in škroplimo po grozdu. Po potrebi škropljenje čez deset do štirinajst dni še ponovimo.

Peronospora postaja za obnovo sadjarstva, vinogradništva in fitosanitetno službo, Grm — Novo mesto.

Velikani padajo

508 odklikovanj v novomeškem okraju

Prezidijska ljudska skupščina FLRJ je 23. julija podelila odklikovanja za njihovo požrtvovalno delo v narodnoosvobodilni vojni. V novomeškem okraju je dobilo ta odklikovanja 308 oseb, od tega 4 Red za zaslug za narod II. stopnje, 1 Red bralstva in enotnosti II. stopnje, 29 Red za hrabrost, 23 Red za zaslug za narod III. stopnje, 55 Medaljo za hrabrost in 175 Medaljo za zaslug za narod. Odklikovanja so bila razdeljena borec in političnim delavcem ob prazniku vstaje, nekateri pa jih bodo prejeli v teh dneh.

FRANCEK SAJE: 4

Kako so dolenski farouži ustanovili svojo belo vojsko

(Odlomek iz knjige Belogardizem)

Nekako od 15. do 20. maja »sta dva člana Slovenske legije inspirirala Suho krajino. Obiskala sta Zagradec, Ambrus, Hinje, Šmihel pri Žužemberku, Ajdovec in Dobrič.«^{27a} V vsakem kraju sta po župniških z duhovščino in s klerikalnimi veljaki razpravljala o pripravljajočem se udaru na partizane. V Hinjah sta obiskala kaplana Henrika Novaka, ki je »z veliko požrtvovalnostjo in potrpežljivo zbiral in šolal apostole Katoliške akcije.«^{27a} Tudi v Ambrusu sta se sestela z nekaterimi člani Slovenske legije. Med sestankom pa je tja prišla skupina partizanov in udeležence razkropila. Partizani so namreč zasledili obhod belogardističnih organizatorjev iz Ljubljane in kasneje nekatere bele zaupnike po Suhi krajini poklicali na zagovor.

Sad teh obiskov bi moral po belogardističnem načrtu dozoreti na binškoji ponedeljek 25. maja 1942. Dan prej sta bivši mornariški kapetan Janko Debeljak, namestnik majorja Karla Novaka za vso Dolenjsko, in njegov pomočnik kaplan Nande Babnik poslala nekemu svojemu zaupniku, najbrž trgovcu Jenku v Straži troje pisem. Prvo pismo se glasi: »Obracem se na Vas kot zaup-

nika v strogo poverljivi stvari in Vas prosim, da uredite naslednje: Po nalogu vrhovnega komandanta Jugoslovanske vojske in mornarice g. Draže Mihalovića odrejaj: Nekd vojni obveznik, ki je zmožen prenesti priložena pisma, tega določite Vi, da odnese nemudoma obe prineseni pismi v Žužemberk g. Jenkota (Janez, kaplan — op. S. F.) v nadaljnje ravnanje. V slučaju, da ni nikogar drugega, izročite ga zapriseženi kurirki ženi g. Pu... bra (Janeza Purebra iz Soteske — op. S. F.)«²⁸

Drugo pismo ni ohranjeno. Vendar pa je nedvomno vsebovalo povelje za splošno belogardistično mobilizacijo v Suhi krajini. Ohranjeno pa je tretje pismo: »G. Slancu, komandantu tabora 2. Po nalogu vrhovnega komandanta Jugoslovanske vojske in mornarice g. Draže Mihalovića odrejaj: 1. da izvršite, kar je razvidno iz duplikata g. Jenkota iz Žužemberka (neohranjeno pismo — op. S. F.),

2. Gospod Koritnik (poročnik Milan Kranje — op. S. F.) naj se takoj javi v Novem mestu!«²⁹

Žužemberški kaplan Janez Jenko je dobil ob pismi z mobilizacijskim pozivi, ki jih je takoj razposlal svojim zaupnikom. Ti pozivi so se glasili: »Komanda Jugoslovanskih četnikov v Sloveniji. Poziv!... iz... vasi... št... občina... ,. Pozvan si, da se nemudoma javiš na zborna mesto, ki ti ga določil za to pooblaščen zaupnik. Slovensko ljudstvo je ogroženo od komunističnih partizanov, ki jim Italijani gredo na roke. Partizanske tolpe nasiloma odvajajo in podrejujejo svoji komunistični komandi naše može in fante, Italijani pa jih odvažajo v pregnanstvo, kjer od lakote počasi hirajo. Postavljeni smo pred edino možnost samoobrambe. Slovenski fante in može, odzovite se dolžnosti, zagrabite za orožje in vstopite v redne slovenske oddelke Jugoslovanske vojske. Zivela svobodna Slovenija, živela Jugoslavija, živeli naš vodja general Mihalovič! Komandant:«³⁰

Nekateri belogardistični zaupniki so možem in fantom po suhokranjskih vaseh razdeljevali te pozive, a se ni na nje nihče odzval. Župnik Alojzij Zupane v Šmihelu pri Žužemberku se je o binškojni mobilizaciji posvetoval z Jožetom Jančarjem in mobilizacijske pozive nazadnje menda kar sam zažgal.

Dva meseca kasneje je partizansko sodišče raziskovalo binškojno mobilizacijo in zasliševalo nekaj njenih udeležencev: Gabrijele Mokorela iz Žužemberka, kaplana Ivana Janeža iz Žužemberka, župnega upravitelja Ivana Hrovata iz Poloma, župnika Alojzija Zupanca iz Šmihela pri Žužemberku in žužemberškega dekana Karla Gnidovec. Kaplan Janež je izpovedal, da si je res želel prihoda Mihalovičevske vojske v Slovenijo in da sta ga kaplan Janez Jenko iz Žužemberka in kaplan Henrik Novak s Hinj, ki sta delala po navodilih iz Ljubljane, »hotela postaviti za poverjenika v Žužemberku. Ostali osumljenici so še manj priznali. Ker je bilo glavno dokazno gradivo — pismo, ki ga je kaplan Jenko dobil iz Novega mesta — uničeno, je partizansko sodišče vse osumljenje zaradi pomanjkanja dokazov izpustilo, čeprav je v svojem poročilu o preiskavi točno ugotovilo: »Mokorel Gabrijele prikazuje kot glavne voditelje bele garde kaplana Jenka in Lavriča Jožeta... Da je bil Mokorel v nekoliko tesnejših odnosih s kaplanom Jenkom, pričja njegov opis binškojne mobilizacije bele garde in njegove vloge pri tem...

Potek preiskave popolnoma jasno pričja, da so imeli (našteti osumljenici — op. S. F.) posla z organizacijo bele garde, četudi tega ni bilo mogoče jasno dokazati...«³¹

Belogardistična mobilizacija je propadla zavoljo preprostega razloga, ker belim zaupnikom ni uspelo skoraj ni-

kogar pridobiti, da bi prijel za orožje zoper slovensko partizansko vojsko. Stodstoten polom oboježene zarote pa so omogočili še druge okoliščine.

Za poveljnika belogardistične skupine v Suhi krajini, imenovane stabor 2e, je bil določen rezervni poročnik Radovan Slanc, lahkoživi sin veleposestnika iz Litije. Slanc bi moral po povelju Janka Debeljaka »izvršiti, kar je razvidno iz duplikata kaplanu Jenku iz Žužemberka. Po zatrtjevanju belogardističnega vodstva v Novem mestu je tedaj v Suhi krajini »že bila zbrana četa pod vodstvom žand. narednika Karanovića. To trupo, ki je že bila v gozdu, bi moral voditi rezervni oficir Slanc iz Litije, kateri pa je popustil vse skupaj, ko so mu Italijani zaprli zeno...«³² Slanc je ostal v Ljubljani in stopil v belo gardo šele 1. septembra 1942.

Belim zarotnikom se je ponescrčil tudi njihov naklep za uničenje partizanskega bataljona v Suhi krajini. Po ukazu Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet je štab III. grupe odredov 9. maja 1942 na Blatnu klancu, v gozdu med Mirno in Trebnjem, reorganiziral ustroj dolenskih partizanskih čet, ko je imenoval štab Dolenjskega oddreda in njegovih štirih bataljонов. Iz čet s trebanjskega področja je nastal I. bataljon, katerega komandant je postal Janez Marč-Crotmir Mrak in politični komisar Niko Šilih-Boris Nikič. Čez nekaj dni se je Črtomirov bataljon premaknil v Dobrevolje, kjer je branil osvobojeno Suho krajino.

²⁷ Slovenes and their liberty struggle during the occupation time, str. 30.
^{27a} Kri uničencev, Ljubljana, 1944, str. 28.
²⁸ Komanda četniških odredov Jugoslovanske vojske v Sloveniji. Strogo pov. br. 24/42. Na Gorjančih, 24. maja 1942. Komandant četniških odredov: — Prečitano unišiti! — Originalni prepis listine v arhivu kaplana Babnika.
²⁹ Komanda četniških odredov Jugoslovanske vojske v Sloveniji. Pov br. 26/42. Na Gorjančih, 24. maja 1942. Komandant četniških odredov: —
³⁰ Iz arhiva kaplana Babnika.
³¹ Poročilo o poteku preiskave v Žužemberku. Na osvobodjenem ozemlju 3. avgusta 1942. — Priloga »Vestem« dne 4. julija 1942.

Naši podeželski gledališki odri

Nekaj misli ob ocenjevanju v novomeškem okraju

Naši podeželski odri so zaključili sezono 1950/51. Tu in tam se je odsko udejstvovanje živahno razmahnilo, ponekod pa je bilo mrtvilo. Na splošno lahko ugotovimo, da so uspešno delovale tiste družine, ki so jih vodili sposobni, agilni in poštenovalni režiserji. Ob priliki ocenjevanja družin sem videl, da so tudi skrbno naštudirana težja dela našla polno razumevanja pri občinstvu. Naše ljudstvo je zelo kritično nasproti družini, ki ni pokazala uspeha in kjer se je videlo, da je na odru le igra brez doživljanja.

Takoj ugotovim, da tu in tam niso znali najti primernege dela. Navedem naj igralsko družino Stranska vas, ki je izbrala Molièrovega »Skopuha« in ga naštudirala z začetičkami. Molière, klasik 17. stoletja, zahteva za svoja dela potrebno scenografijo, kostume, masko in pa predvsem skrbno podane tipe. Glavno vlogo je igrala ženska še kar zadovoljivo, vse druge vloge pa niso bile prav nič molièrovske. Igralcem svetujem, naj študirajo lahka domača dela. Režiser naj po možnosti ne igra glavnih vlog, ker je težko igrati in voditi igro, posebno če je to še začetiček.

Igralska družina v Prečni je zelo lepo podala »Miklovo Zaloc«, prikupno ljudsko igro, ki je za naše podeželske odre zelo primerna. Učitelj Fuis je skrbno vodil režijo, z enostavnimi sredstvi postavil na oder zadovoljivo scenografijo in oblikoval karakterje, kotlikor je pač mogel glede na zmogljivost igralcev, da je občinstvo napeto sledilo dejanju na odru. Posamezni igralci te družine so ustvarili kar lepo doživljene like.

Zužemberčani so zaigrali Finžgarjevo »Verigo«. Kmečka drama, ena najbolj zrelih Finžgarjevih del, ima v osnovi ljudske strasti, in pisatelj sam pravi v Posvetilu, da te strasti »iz malenkosti porojene, spačijo obraz ljudski duši in jo preslepe, da tava in išče v temi, kar ji je v pogubo, ne vidi pa velikih, rešnih ciljev, do katerih vodi pot ljubezni«.

To je osnova in igralci se pač morajo držati tega, kar pisatelj hoče povedati ljudem. Nedvomno ima igralška družina v Zužemberku sposobnega režiserja, šol, upravitelja Mervarja, ki je postavil na oder nekaj zelo lepih prizorov in izoblikoval nekaj vlog prav posebečno, vendar je ta drama izvenela kot burka, kar bi ne smelo biti. Krivdo si delita dva igralca, ki sta vlogi samovoljno spremenila v klovn.

Družina St. Peter pri Novem mestu je dala Finžgarjevo »Razvalino življenja«, ki je dramatično najbolj strnjena pisateljeva dramska stvaritev. Tu je Finžgar globoko prodiral do osnov in največjih napak kmečkoga racionalizma in pokazal na brezvestnost v ljubezenskih zadevah, ki je lahko usodna, in tudi na brezsrčnost v gospodarskem izkoriščanju. »Denar in dota, lepo telesce in lepe oblečke in ime — na to se gleda pri zakonih, ki so potem navadno nesrečni.« Družina v St. Petru ima že lepo tradicijo. To pot je šolski upravitelj Lapajne poskusil z mladimi močmi, pa nekaj starih igralcev je sodelovalo. Igra je bila dobro naštudirana. Želimo, da se dalje vzgaja nove moči. Igralci so se uživljali v svoje vloge in se skušali približati pisateljevi zamisli, čeprav je delo precej zahtevno za mlade moči.

V Beli cerkvi so igralci sosednjih vasi naštudirali dramo v 3. dejanjih Mire Pucove »Svet brez sovraštva«, ki je zelo zahtevna za podeželski oder. Avtorica je našla snov za igro v zaporu, kjer so s odigravale usode mater in deklet med okupacijo. Delo je režiser skrbno postavil na oder. Videlo se je, da je poseval veliko pozornost vživljanju igralcev v vloge. Spelca, ki ne pridiguje ljubezni, ampak ljubezen živi, ki prenaša zvestavo, a ne izgubi vere v človeka; in trpeča mati z otrokom v ječi sta bila nepozabna lika, ki sta ganila ljudi. Tudi drugi igralci so lepo igrali, da je prireditelj uspešna. Tako pristržno naštudiranih posameznih prizorov kot tu sem videl le pri »Miklovi Zalci« v Prečni.

Se so družine, ki so v zadnji sezoni pokazale lepe uspehe (št. Jernej, Dol-

Toplice, Stopiče in druge), ki pa jih nisem utegnili obiskati. Seveda so bile pri vseh še razne pomanjkljivosti pri režiji in igralcih; o teh smo se pomenoili z vsako družino po predstavi. Za vse velja še posebej, da naj v bodoče izbirajo dela, ki so primerna zmogljivosti igralcev, posebno pa novice. Režiser naj se pred študiranjem komada napravi točen načrt, kako bo izvedel delo na odru in naj z igralci temeljito predela igro v vsebinskem in idejnem smislu. Pazil naj na pravilno izgovorjavo, na jasnost izgovorjave in na logični poudarek. Če hočemo delo igrati v dialektu, morajo pač vsi govoriti v dialektu, če seveda kakšna vloga ne zahteva drugače. Režiser naj pazi na kretnje, ki naj bodo naravne, da ustvarimo na odru potreben realizem in igravimo prepričljivo. Jasno je, da mora vodja stremeti v prvi vrsti, da oblikuje z igralci — značaje, in da ima predstava pravi tempo. Tu in tam sem opazil, da po nekaj vajah že gre do pred občinstvo. Igrajte in vadite velikokrat na odru! Precej malomarnost

nost je tu in tam pri opremi (kostumi, maske, luč, sufite). Omenjam samo zato, ker vem, da bi se prav lahko marsikaj izboljšalo z majhnimi sredstvi.

Nekatere družine so izrazile željo, ki je na mestu, naj bi novomeško mestno gledališče vsako sezono naštudiralo igro, ki bi bila uprizorljiva na vsakem našem podeželskem odru, in bi z njo povsod gostovalo. S tem bi se dalo našim družinam pobude, igralci bi videli lepo naštudirano delo, učili bi se pravilne odrske izgovorjave itd. Važno je tudi to, da naj se začne z igranjem čimprej v jeseni. Končno pripravim odrom, da si nabavijo priročnik »Kako vodimo amatersko gledališče« (Bojan Danovski, izšlo 1950 pri Ljudski prosveti Slovenije). Tu bodo našli marsikaj za svoje spopolnjevanje.

Upam, da bodo igralske družine v novi sezoni pazile predvsem na kvaliteto predstav, ker kvalitetna predstava je v interesu igralcev samih in v interesu gledalcev, ki so jim predstave namenjene. Prof. Tone Trdan

MED DVEMA GOSPODARSKIMA RAZSTAVAMA

Dolenjska je pokazala letos izredno gospodarsko in obrtniško dejavnost: dve veliki razstavi lokalnega gospodarstva v Novem mestu in v bližnjem Trebnjem. Za Dolenjsko sta ti dve razstavi velikega pomena. Poseben poudarek je razstavama dajeta trgovanje z razstavljenimi predmeti. Medtem ko je bila lanskoletna razstava v Novem mestu res samo v znamenju razstavljanja, so se na letošnjih razstavah mnogim obiskovalcem želje izpolnile, saj je bilo mogoče razstavljene predmete tudi kupiti. Kljub visokim cenam je bila trgovina vendarle zelo živahna.

Kdor si je z zanimanjem ogledal obe razstavi, je moral priznati, da je bil storjen v gospodarskem pogledu Dolenjske velik korak naprej. Zlasti tudi v tujekoprometnem oziru, kajti, priznajmo, da je Dolenjska kljub vsem naravnim lepotam in zanimivostim v tujekoprometnem oziru še vedno daleč za drugimi kraji Slovenije in da se delo za vključitev Dolenjske med ostale tujekoprometne kraje ni dosti premaknilo iz predvojnne mrtve točke. Ti dve razstavi pa sta jav-

nost razgibali tudi v tem pogledu, saj je veliko tujcev obiskalo razstavi. Poleg razstavljenih predmetov so tujci videli tudi še kaj drugega. Zato je prirejanje takih razstav od časa do časa koristno in potrebno.

Ako bi hotel podati točno kritiko obeh razstav, kjer bi seveda ne smelo biti samo hvaleisanja, bi imel obilo dela. Prav pa bi bilo, da se kdaj tudi tega lotiti, saj bi tako nepristranska in dobro misljena kritika ogromno pripomogla k boljšemu uspehu vseh kasnejših razstav.

Ce se le bežno ozremo po razstavnih prostorih v Novem mestu in v Trebnjem, moramo reči, da je bila novomeška razstava na prvi pogled zelo razkošna, k čemer je seveda mnogo pripomogel lep razstaven prostor, ki je voo razstavo pravilno povezal. Kritičnejši opazovalec pa bi zasedil, da bi bila trebanjska razstava, ki je bila zasnovana v precej manjšem merilu, le v marečnem nadkrillala novomeško, če bi bila imela vsaj malo boljše in reprezentativnejše razstavne prostore in če bi ne bila zaradi pomanjkanja le-teh

Novi uspehi »Pionirja«

Člani delovnega kolektiva splošnega gradbenega podjetja »Pionir« v Novem mestu so se tekmovanja v počastitev ustanovitve Jugoslovanske armade živo oprijeli in se v juniju takole odrezali:

V medbrigadnem tekmovanju je zmagala zidarska brigada Knapa pri podružnici Kočevje pred zidarsko brigado Potokarja iz podružnice Krško. V tekmovanju med gradbišči je v ostri borbi ponovno zmagoval gradbišče Senovo in si s tem priborilo prehodno zastavico v trajno last. Drugo mesto med gradbišči ima Straža, tretje Črnomelj. V tekmovanju med sektorji je bil tokrat najboljši novomeški sektor, le malo za njim pa je kočevski. Med estranskimi obrati je na prvem mestu kovinarska delavnica, na drugem centralno skladišče in na tretjem mizarska delavnica. Med menzami vodi delavsko-uslužbena restavracija v Novem mestu.

Zavestno tekmovanje delavcev in uslužbencev podjetja »Pionir« se najbolje vidi pri izpolnjevanju mesečnega načrta in v delovni disciplini. Junjski načrt je podjetje izpolnilo po času 101,2%, po vrednosti pa 102,1%. V juniju so proglasili 110 udarnikov.

zelo presenečali mizarski in tekstilni izdelki — zlasti pletilstvo. Zelo so se postavili tudi kovinarji. Posebno mizarski izdelki so v mnogem prekašali nekatere mizarske izdelke novomeške razstave. Z izrednim okusom je bila v Trebnjem prirejena razstava lovstva, le žal, da je imela skopo odmerjen prostor in ni zato veliko krasnih loveških trofej prišlo do izraza. Zelo srčan je bil kotiček, namenjen najmlajšim. Trebneji nima vrta, pa so poštvalne članice AFZ urodile tako ljube kotiček za otroke, da bi se odrasel človek obetal in ga gledal. Ta otroški kotiček je daleč, daleč prekašal razstavo novomeškega vrta!

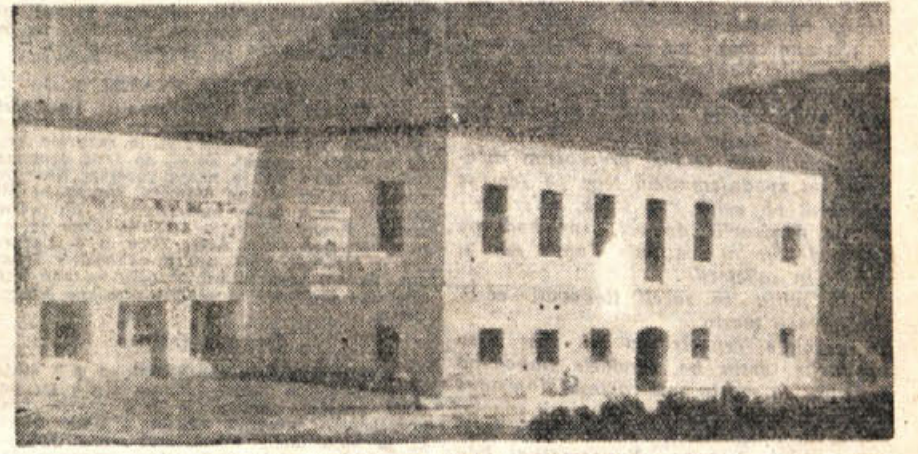
Pričarano razkošje novomeške in prijetna ljubkost trebanjske razstave pa dajeta obema krajema lepe perspektive za bodočnost. Vendar bi prepegošto prirejanje tovrstnih razstav najbrže ne bilo priporočljivo v Novem mestu je bilo že letos opaziti nekako površnost. Na razstavo je bilo pripeljanih mnogo manj in kvaliteto slabših predmetov kot lansko leto. Kot razstava prireditelj torej ni prišla do izraza. Položaj je rešila pravzaprav trgovinska plat razstave. V Trebnjem je razstava »užgala«, ker je bila pač prva. Vprašanje je, kako bi se posečilo to drugo leto. Skromno mnenje je bilo: Novo mesto naj bi se najprej samo pošteno obnovilo in pokazalo napredek v tej smeri, ki je za tujski promet ena najvažnejših, potem pa naj bi se spet organizirala razstava večjega stila. Uspeh bi bil nemara mnogo večji. Isto bi veljalo tudi za Trebnje. Pa še eno: obrtnikom, ne glede na sektor, je treba za enako delo dati tudi enako priznanje. Ta plat je zelo pereča in mora prireditelj z njo vsekakor računati.

Prireditelji obeh razstav tudi niso pozabili na kulturnoprosvetni program, kar je vse pohvale vredno. Manj pohvalno pa je, da n. pr. v Novem mestu napovedani program ni bil v celoti izveden.

Obe razstavi, ki smo ju v razmeroma kratkem času videli v Novem mestu in Trebnjem, sta nedvomno mnogo pripomogli do boljšega razvoja naše gospodarske dejavnosti. Dolenjska pa je pridobila na ugledu. Ce bomo se v tujsko-

razstavnica na tri dele, ki pa vsek zase ni prikazal zaključene celote. Prav škoda, da Trebanjci niso prej dogradili svojega zadruškega doma, kjer bi bila njihova razstava prišla nemara do pravega izraza.

Medtem ko si na novomeški razstavi kar plaval po razstavnem prostoru in kjer so predmeti prišli do polnega izraza (le škoda, da nekateri predmeti niso bili dovolj kvalitetni in bi jih bilo nujno treba izločiti ne glede na sektor, ki jih je razstavljali), je bilo v Trebnjem marsikaj tako neznožno stisnjeno v nizkih, slabo razsvetljenih prostorih tamošnje ljudske šole, da je obiskovalca kar dušilo. Tekstil (moško in žensko krojaštvo in pletilstvo) je bil tako prenatrpan v eni sami sobi,

Obnovljen zadružni dom v Trebnjem

da kljub okusni razvrtitvi in ubrani dekoraciji ni prišel do potrebnege učinka. Omeniti je treba, da je mnogo ženskih oblek in zlasti pletiljskih izdelkov, ki bi bili vredni, da se jih razstavi, moralo prav zaradi pomanjkanja prostorov izostati, medtem ko je bilo v Novem mestu prav teh predmetov premalo, pa je bila zato soba s tekstilom naravnost mrtva, ker ji razstavljajci in dekoraterji niso znali dati prave topline in podoobe. V trebanjski šoli je bil nameščen le en del razstave, drugi del — vozovi, kolesa, vozički in podobno — je bil nameščen v posebni lopi na dvorišču, tretji del pa je bil v še nedograjtem zadružnem domu. Razstava je bila zato raztrgana in čeprav so prireditelji, ki so to raztrganost čutili in jih je nedvomno zelo motila, skušali vse tri dele povezati z okusnim prehodom, se jim to vendar ni posrečilo. Sem in tja, zlasti pri pohištvu, bi bilo želeli smiselnejše razporeditve in okusnejše dekoracije.

V čast Trebnjcem pa je treba povedati, da so letos prvič prireditelji tovrstno razstavo in so se torej že učili, pa je toliko bolj razveseljivo dejstvo, da so bili izdelki zelo lepi in kvalitetni, s čimer se je razstava postavila na zelo vidno mesto poleg novomeške, in ji je bila zelo resen tekmeec. Na trebanjski razstavi so

prometnem oziru storili potrebne korake, bomo končno le dosegli, da se bodo za našo prej tako mačehovsko zapostavljano Dolenjsko, vendarle pričeli zanimati tudi tujci.

»Ta veseli dan ali Matiček se ženik«

Stiri sto let je letos, kar je zagledala beli dan prva slovenska knjiga, pravzaprav dve: Trubarjev Abecedarij in Katekizem (poleti 1551). Ta veliki jubilej bo slovenski narod dostojno praznoval. Glavna proslava bo septembra v Velikih Laščah, Trubarjevem rodnem kraju. Leti mesec bo domača proslava te štiristoletnice tudi v Novem mestu. Priredila jo bosta Svet za kulturo in prosveto pri MLO in SKUD »Dušan Jereba. Na eporedni bo večer recitacij najlepših slovenskih odlomkov od Trubarja do danes (pri čemer bodo na platno projicirane slike avtorjev), koncert orkestra in Linhartov »Ta veseli dan...«, ki ga bodo kot slovesno predstavo zaigrali člani gledališke družine, in sicer v starem jeziku, to je v jeziku Linhartovega časa, v režiji prof. Dobovška. Študijska knjižnica bo pa priredila knjižno razstavo. Tako bo tudi Novo mesto vsaj skromno počastilo našo veliko kulturno obletnico.

Novomeško prostovoljno gasilsko društvo praznuje 75-letnico

Letos 19. marca je poteklo 75 let, odkar je bilo v Novem mestu ustanovljeno prostovoljno gasilsko društvo. Odkar bi bilo v podobnostih opisovalji trdo delo, vse težko, ovirane in neudobnosti, ki jih je moralo novostanovljeno društvo v teku dolgih desetletij doživeti in preživeti. Dovolj naj bo, da povestimo nekaj vrstic doseženim uspehom, zlasti pa nesebičnosti in poštenosti društva, kakor tudi posameznikov.

Ob ustanovitvi društva je v Novem mestu prevladovalo nemštvarstvo. Prva ovira za rast društva je bilo prav nemštvarstvo. Gasilci, ki so kmalu po ustanovitvi zahtevali v društvu slovensko poveljevanje, so našli na krepke ovire. Nekaj časa je izgledalo, da so te ovire nepremostljive. Toda borba zavednih gasilcev posameznikov, ki so seveda potegnili za seboj vse ostale, je bila močna, volja trdna. Meč so se krizali. Slovenski gasilci so dobro vedeli, da bodo izvojevali veliko zmago, če prodro. Zavedajo se, da grede tudi v tem pogledu svojemu narodu na pomoč in da ho s tem padla prva nemštvarska trdnjava v Novem mestu, so uporabili vsa razpoložljiva in dovoljena sredstva; pritiskali so toliko časa, da so zmagali. Velikih irtev je zahtevala ta zmaga, hile pa so bogato poplačane. Slovenski novomeški gasilci so pometli za vselej s novomeškimi nemštvarstvom. In kakor je delal naš veliki Oton Zupančič:

Beseda je izšla med nami rest!
Slovenska misel vzplul, vrti se do nebes!
Razpni se! Po razponu tvojih kril!

ho meril narod čilost tvojih sil...
tako je prodrla slovenska misel tudi v novomeškem gasilnem društvu; edinstvena zmaza je bila izvojevana!

Se so hrumeli nasprotniki slovenske misli, se so poskušali izmisliti ita društvo, ki si je upalo navoedati nezprosen boj njim, vladajočim nemštvarjem, ki si je upalo razkrinkati njih zlobne raznarodovalne nakane, ki so jih imeli že v naprej pripravljene in s katerimi so nameravali prodrati prav s pomočjo novostanovljenega gasilskega društva, vendar je bilo neprožno. Dosegli so le svoj poraz, kateremu so sledili še drugi, in namštvarstvu v Novem mestu je končno za vedno odzvonilo. Zal pa so kasneje društvo zajeli valovi politike, ki so povzročili v njem težke krize, iz katerih se je

izemil lov na odlikovanja šarže in podobno. Vendar so v društvu vedno bili ljudje, ki so poskušali stvar zasukat, ki pa se jim ni vedno posrečilo, pa je društvo tako prenekatorkrat zadržalo v strankarske vode, kar je ugledu in razvoju društva le škodovalo.

Društvo je imelo v gotovih dobah zlasti dobra poveljnika. Ti so, čeprav samj politično drugače usmerjeni, vendarle gledali na to, da se društvo ni oddaljilo od svojih glavnih ciljev. Izvečali so zaslice in rokovanja z orodjem jih doobra usposobili za gasilsko delo ter jih tako rekoč preželi z izključno gasilsko miselnostjo. Zato pa more danes društvo zaznamovati v svojih zgodovini tudi vrsto uspehov, ki ji nikakor ni mogoče prezreti.

V teku svojega samaritanskega dela si je društvo omislilo precej orodja. Izvečalno članstvo je počevalo tudi člane okoljskih gasilskih društev. Novomeško društvo je slovesno kot eno najboljših in najbolj discipliniranih na Dolenjskem. Društvo svetovna volja je tudi in naredila svojo. Društvo je bilo popolnoma oropano in preganjano iz lastnih prostorov. Razdejanje po vojni je bilo zelo veliko!

Vojna je minula, gasilstvo si utira novo pot. Tako tudi naše gasilno društvo. Pozabili smo na prestane težave in gremo naproti novim ciljem, ki so nam jasno zahtevani v gasilskem zakonu v dobro socialistične domovine.

Ko slavnost 75 rojstni dan našega društva, se lahko s ponosom oazemo nazaj na delo, polno irtev. Zato velja danes ob tem visokem jubileju pozdrav vsaj javnosti, vsem gasilcem, katerih delo ne poteka iz plašane dolžnosti ali sebičnosti, marveč iz prostovoljnega žrtvovanja in ljubezni, priznanje vsem, ki se so posvetili pomoči bližnjemu in zahvala vsem, ki so ustvarjali najplemenitejšo organizacijo, zgrajeno na najmočnejših temeljih, to je na vsem lepem in dobrem, kar je v človeku!

Dne 5. avgusta bo novomeško prostovoljno gasilno društvo proslavilo svoj visoki jubilej. Na predvečer bo v Domu ljudske prosvete slavnostna akademija z izbranim spreedom. V nedeljo 5. avgusta bo v mestu velika gasilska vaja, ki bo prikazala vse faze gasenja in reševanja, popoldne pa bo na Lokli ljudska veselica.

PROF. IVAN ANDOLJSEK:

O letošnjih sprejemnih izpitih

(Učnim močem, učencem, staršem in prosvetni oblasti)

(Nadaljevanje.)

Kakšno je znanje absolventov nižjih gimnazij? Na to vprašanje slišimo različne odgovore. Nekateri inšpektorji, ki jih obiskujejo, pravijo, da je znanje dijakov solidno; profesorji pa morda zmajujejo z glavami, da ni tako. Resnica bo tale: tam, kjer so ugodni pogoji, mora biti znanje solidno; kjer jih pa ni, ne more biti takega znanja, kot je potrebno. Kako pa naj dijake ocenjujejo, če nimajo ugodnih pogojev za študij? Marekateteri bi morda dejali, da naj se ti neugodni pogoji upoštevajo pri ocenjevanju, ker dijaki niso krivi, če se šolajo v takih prilikah. Po našem mnenju je tako etališče napačno. Ako hočemo dobiti sposobne ljudi, je treba ocenjevati znanje ne glede na slabe pogoje, pač pa je treba čimprej neugodne pogoje odpraviti. Slabe pogoje moramo upoštevati pri pouku tako, da se s takim učencem voč ukvarjamo, se bolje pa je seveda, če skuša oblast ustvariti normalne pogoje.

Kateri so ti neugodni pogoji? Ponekod nižje gimnazije nimajo primernih, zdravih šolskih prostorov, učil, knjiž, strokovnega učiteljstva, učenci hodijo daleč do šole, morajo doma trdo delati, da se ne utegnejo učiti itd.

Poglejmo sedaj izpitel! Kako različna mnenja so o njih po člankih v dnevnikih:

nekateri jih zagovarjajo; drugi so proti njim, češ da profesor, ki dijaka uči tri leta, vé, koliko je sposoben; tretji tožijo o strogoosti pri letošnjih izpitih, četrtilm ni bil všeč način itd.

Ze pred vojno smo poznali malo maturo po dovršeni nižji gimnaziji in veliko maturo po oemi gimnaziji. Tudi po vojni je bilo tako. Letos pa je prosvetna oblast uvedla tako imenovane sprejemne izpite.

Dijak se mora v šoli uro za uro učiti in snov ponavljati, da se utrdi in si oevoli najvažnejše iz tega, kar predpisuje učni načrt. V ta namen mora učitelj v šoli snov preverjati, da vidi, kaj so učenci razumeli, česa ne. Razumljivo je, da pri ponavljanju učitelj snov pogloblja in dopolnjuje. Učitelj pa v šoli ne preverja le snovi, ampak tudi znanje dijakov ocenjuje. Pogostokrat pa se zgodi, da pomanjkanje učnih knjig in veliko število učencev v razredu ovirajo pogostejše ocenjevanje. Tega se »lovci za ocene« zavedajo; zato pa se ne uče redno. Seveda v sodobni šoli učencev ne le silimo k učnju s pogostim spraševanjem, ampak jih prepričujemo, da se morajo učiti, ker je to njihova dolžnost do družbe, saj ji bodo edinole s solidnim znanjem koristili. Tudi v šoli torej velja, »da je duh sicer

voljan, toda meso je slabo«; zato pa eo ob koncu še izpiti. Ako se namreč učence zaveda, da bo moral po končani gimnaziji pregledno znati pri zaključnem izpitu vso snov, se vsaj nekateri zresni, da se sistematično uči. To je dobra stran teh izpitov. Ni dvoma, da je uspeh izpitov tudi zrcalo učiteljevega dela; tega se vsi prav dobro zavedamo. Prav radi pa etarši naprtijo neuspeh pri izpitu učitelju, češ: »Kaj ga bom jaz učil, zakaj pa imamo učitelje?« Res je, da ga učitelj uči, drži pa tudi to, da se mora učence doma učiti, delati domače vaje itd. Tudi paziti mora v šoli pri razlagi. Pazil pa bo seveda, če je že od doma navajen, da je pri delu zbran in vsako delo izvrši točno, do kraja. Hočem reči, da je uspeh pri učenju precej odvisen tudi od tega, kako je otrok doma vzgojen. Kadar se otrok uči, tedaj močno delujejo možgani, živčevje in čutila (vid, sluh). Vse to pa seveda otrok deduje po etarših. No, otroci tistih etaršev, ki prevečkrat globoko pogledajo v kozarec, ne dedujejo kdo ve kaj ugodnih pogojev za učenje. Slabotni otroci se prav gotovo težje uče kakor zdravi. Tisto mnenje, da je za šolo otrok, ki ne more delati težjega dela, je napačno. Hočem torej podčrtati to, da je otrokov neuspeh pri izpitu tudi znak, da doma ni vse v redu.

Kadar stopim v kako pisarno, ogledujem tla, okna itd. Skoraj povsod najde človek večjo ali manjšo enažo. Ne moremo pa reči, da je povsod tako po naših šolah. Ponekod pod skriplej, kakor hitro človek prestopi. Ali mislite, da to ne moti učencev?

Prav vsi dobro vemo, da mora otrok, ki se šole razvija, pri učenju udobno sedeti, ker se že itak utruja, ko sedi po več ur. Ali imajo otroci po šolah res primerne klopi? Se daleč ne povsod!

Znano nam je, da čitanje na sončni svetlobi škoduje očem, povzroča glavobol in onemogoča zbrano učenje. Ali so povsod po naših šolah na oknih prepotrebne zavese? Kaj še? Kar pogledimo samo novomeške šole! Se in se bi lahko naštevali napake, ki kažejo, da se ljudstvo še ve-

dno premalo zanima za pogoje uspešnega pouka. Prav tako seveda tudi po ljudstvu voljena oblast morda premalo opozarja na napake.

Uspeh v šoli torej ni odvisen le od učiteljev, profesorjev, čeprav je res, da je odvisen v prvi vrsti od njih, ampak je odvisen tudi od etaršev, oblasti itd.

Prej smo dejali, da so izpiti potrebni, ker ne more učitelj pogostokrat temeljito izprašati vseh učencev. Drugi razlog zanj je v tem, ker nimajo vsi naši učenci enakih pogojev za šolanje. Prav v tem pa je nevarnost, da se učitelj pri ocenjevanju ozira na pogoje šolanja, kar je — kot smo dejali — napačno, če hočemo res priti do solidnega znanja.

Nekateri predlagajo, naj bi pri teh sprejemnih izpitih spraševali tisti, ki so učence učili v gimnaziji. Bolje je, da ne, ker bi se le ozirali na pogoje šolanja, poleg tega pa tisti, ki recimo poučuje na višji gimnaziji ali na učiteljsku in drugod, bolje pozna pogoje, ki so potrebni za šolanje na teh zavodih.

Morda bi kdo ugovarjal sprejemnim izpitom z bojaznijo učencev, češ ko pridejo pred novega profesorja, se ustrašijo itd. Novi profesor mora spraševati tisto, kar predpisuje učni načrt; ta pa je za vse enak. Pamenet pedagog tudi računa s tem, da se učence ustrašiti; zato tudi temu primerno postopa. Zaradi etarhu torej izpitov ne bomo odpravili. Ko bi bilo v življenju tako, da bi človek nikoli ne prestal hušne preizkušnje, kot je ta, tedaj bi bilo življenje res lepo!

(Konec prihodnjic)

Drobtine iz dolenske popotne malhe

Pred tednom dni sem nehal v No- v em mestu; malha se je medtem napolnila, da sem jo komaj oprtal. Ko sem za nekim oglom stresal drobtine iz torbe...

Prvo, kar sem ujel, je bila prijateljska vest, da me je fotograf »Beli miš« pretekle dni iskal. Poleg prve reklame omare...

Zavil sem do Vrat, po Ljubljanski pa si nisem upal naprej. Malo slabše sem bil oblečen, na Ljubljanski cesti pa za take in za cigane ni prostora. Za to skrbita dva psa...

»Zrtev podstutega zidu je postal pred dnevi priljubljen...« in tako naprej. Znanec mi je na strehi križatje pokazal...

»Se eno zimo,« mi je na Florjanovem trgu povedal strokovnjak, »pa bodo lahko s prstom kopali opeko iz zidu! Trikat večji bodo potem stroški, kakor bi bili zdaj, če bi steno ometali.«

Zamislil sem se nad preprostimi računom, na spodnjem delu trga pa sem se spotalnik od velik kup kock. »Nerodaj!« se mi je pozdravil delavec, »ne hodi po tlaku, dokler ni znanjan!« Pomel sem si oči...

19. julija so začeli tlakovati cesto skozi Novo mesto.

Prerokbe trnoglavedev se spet niso uresničile, cesta bo vendarle tlakovana iz letos. Na mostu sem raztrgal dopisnico iz Črnomlja, na kateri so mi pisali znanci: »Ti si uroč zamudila...« Ne boš, sem dejal, zdaj se kosajte z Novomeščani, kdo bo prej hodil in plesal po gladkih ulicah! Stokanje in tanzanje me je v Preterovni ulici poleg kamnoseka brglo iz premljevanja. Dva sejalna stroja, nad katerima »drži roko« uprava državnih posestev in pitilščič Novo mesto, vedrila že mesec in mesec na soncu in dežju. Nič se ju ne usmili. Na boljsem so ostali stroji posestva, ki sicer ne stoji na dvoirčiču čisto na prostem, pač pa pod kapom...

»Kam, ljudje?« sem na mostu uprkal znanke, ki so s cekri in torbami hiteli iz mesta in v mesto. »Po meso v Stopiče, v St. Peter, kjer je zadnjič ostalo pol vola, v St. Jernej in drugam. Mar ne veš, da ga sekajo povsod, le v mestu ga nimamo?«

Nisem vedel, priznal sem jim odkrito. Tudi tega nisem vedel, kar mi je nato povedal Flere Krivostegno, ki mi je dal v travi ob poti pilč iz sodčka, da prodajajo v nekaterih gostilnah na Dolenjskem vodo vino. »Kontrola je premalo,« mi je od stoušev dejal Flere, »sicer bi prodajali krčmarji prave malgane in ne vodenih solč.«

Do Birične vasi sem jo mahnil peš. 25 koscev-prostovoljcev je kosilo na travniku združne ekonomije, predsednik kmetijske zadruga pa je prišel mimo s puško na ramni in zvalil v hladni gozd še upravnika ekonomije.

»Lej jih, kako so pridni, ta dva gresta pa nad liscem! To je vodstvo, da je dolgo ne takega!«

Se to sem zvedel, da so pravični na ekonomiji na debelo zamazani z blatom, nekaj korakov od hleva pa je slame dovolj na razpologo. Menda ne čakajo, da bo svinjam nastiljala ljudska inšpekcija?

V Birični vasi sem stopil na vlak. Nekdo me je vabil v drugi razred, pa sem hvaložno odklonil, ker nisem imel s seboj vreče, da bi jo podložil na zapkehan, ostudno umazan sedež, ki se mu je nekdo v starih časih rekalo »blazina«. Spomnil sem se stoletnice naših železnic in parole: Skrbimo za kulturni prevoz potnikov.

V Črnomlju so me obsuli s kosem novic. Drago me je uveler v gostinsko podjetje MLO, kjer moraš vzeti dopust, da prideš na vrsto. Če v gostilni ni piva, bom morda postrežen v kleti kakor nekateri, sem mislil, pa ni bilo tudi tam nič. Na popravilo vodovoda čakajo ljudje v mestu tudi po 14 dni. Hudo je v tako velikem kraju, če poče cev. Še huje, če se moraš kam peljati z avtomobilom brez voznika. Do Travnika nad Ribnikom ti računajo 86 km, če pa greš tja peš, obično na nogah, da jih je komaj 33...

Kdor misli v Črnomlju zboleli, naj si preimisi. Pred kratkim so uslužbenci okrajnega ljudskega odbora šli k zdravniku na pregled, ker so potrebovali zdravniška s priročala za dokumente, ki jih je zahteval »personalni« na okraju. Oddali so listke

pomočnici v ambulanti, nato pa je tovaršička, ki bi bila prva na vrsti za pregled, sprejela spričevalo za vse čakajoče, katerih zdravnik se videl ni. »Brez znakov boleznih notranjih organov, zdravi udi in žutila.« Diagnoza »zdrave« je pisalo na listkih. Čez teden dni nato pa je na sindikalnem sestanku likal »personalni« uslužbenca, ki so se zaradi bolezni izgovarjali, da ne morejo k prostovoljnemu delu. »To so sami izgovori,« jim je dejal, »na spričevalih jasno in po domače piše, da ste vsi zdravi.« Pa so vmes ljudje z boleznimi žledci, nosijo očala št. 6 itd.

V Kanižarici sem se ustrašil ljudne prodajalke v rudniški zadrugi, ki je muhava in naganja ljudi iz zadruga tudi z besedico »mark«, čeprav nima pravice poveljevati ljudem v korak. Na prostrebo moraš dostikrat čakati dlje kakor je potrebno, so mi povedali ljudje in ko zmanjka prodajalki drobiča, ga morajo stranke same iskati po hišah.

Se v Griblje so me vabili, da bi si ogledal pesu, pa na Štrkeljcevec k šoli, vendar nisem utegnil. Mudilo se mi je na okrajno posestvo v Malo Loko, kjer že 9 dni nastiljajo živini z malo pokvarjenim senom. Menda sena letos ni škoda, ker je novega dovolj. Kravarji pa se sprasujejo, če bodo spomladi 1952 krmlili živini prapro? »Pogovorite se, možje!« sem jim svetoval in se potegnil v Mirenško dolino. Od tam pa — prihodnji!

Janecz Popotni.

Izpred sodišča

POVRANOST IN NJENE POSLEDICE

Kmetijske zadruga morajo poslovati na socialistični podlagi. To pa ni veljalo za KZ Mirna vasi, kjer je poslovodnik Slavka Akmilč vodila vna dela zelo neuravnoteženo. Nad poslovanjem zadruga ni imela nobenega pregleda, pomarejala je izplačila temeljice itd.

Knjižgovodkinja iste zadruga, ki tudi ni imela nad delom pravzga pregleda, pa je bila kamovana na tri mesece pogojno.

PRETEP NA SVATBI

V Malnih blizu Trebelnega so imeli pri Malenčanu »ohote«, kamor so prišli fantje iz raznih krajev. Vino jim je razgrzelo kri, da so postali junaki. Začeli so drug drugega izvijati, tako da je nastal pretep. Nekemu volaku, ki je bil na dopustu, pretep ni bil po volji, zato se je začel s fanti in jih prišel miriti. Razgrajenost ni bilo prav in so se snežili nad njim. Alojz Zore, p. d. Lazarjev iz Bogniške vasi, mu je zabodel v hrbet nož. Zaradi tega je bil obsojen na eno leto odzema prostosti in plačilo stroškov zdravljenja.

Drag petelin

Mariji Avguštin v Stopičah se je 9. maja zahotelo kurje juhe. Ni pa sogla po domači poradi, temveč je raje zavrila vrata kornajnemu petelinu sosede Alojzije Šimo, ki je baše hodil s babo med njene kokoši. Avguštinova se je pred sodniki zagovarjala, da je petelinu samo »podkrepčila«, hčerka Šimova pa je petelina videla skozi špranje Avguštinovega hleva kasneje pa tudi zakol nesrečnega peveda. Sodišče je Avguštinovo obdolo na plačilo 1000 dinarjev kazni, za petelina pa mora plačati Šimovi 400 dinarjev. Za 1400 dinarjev bi si Avguštinova pa lahko privoščila kaj več kot samo petelinka...

SPORTNE VESTI

ODOBJKA SD KRKA II (Novo mesto) — SD TRIGLAV (Trebnje) 2:1 (15:6, 13:15, 13:12)

V nedeljo, 22. julija je bila v Trebnjem prijateljska odbojkarjska tekma med Krko in Trebnjskim Triglavom. Tekma se je končala v koristnem petelinu sosede Alojzije Šimo, ki je baše hodil s babo med njene kokoši. Avguštinova se je pred sodniki zagovarjala, da je petelinu samo »podkrepčila«, hčerka Šimova pa je petelina videla skozi špranje Avguštinovega hleva kasneje pa tudi zakol nesrečnega peveda.

TEKME V POČASTITEV 10 OBLETNICE VSTAJE V SLOVENIJI

22. julija je garnizon Novo mesto organiziral športni dan, na katerem je tekmoval z moštvo SSK iz Beograda, to je z zgodstično šolo, ki je na praksi v Kostanjevici. Tekmovali so v šahu, odbojki namiznem tenisu in nogometu. Gostje so zmagali v odbojki 2:0 in v namiznem tenisu 3:1. Dvojbo so potekali in prijateljskem duhu razen v nogometu, ko so po sodnikovi priložni enajstimetrovi gostje zapustili igrališče, odšli na kamion in se odpeljali.

ODOBJKA KRKA II — POČIT. KOLONIJA (Karlovec) 2:0 (15:8 in 15:10)

NOGOMET POČITNIŠKA KOLONIJA — SD KRKA 6:1 (3:0, 3:1)

TUJ DENAR SE GA JE PRIJEL

Brinovar Dušan, nekdanji referent na protiletalsko zaščito pri Okrajnem LO v Trebnjem, ni znal razločevati svojega denarja od tujega. Od višjih organov je za razne tečaje in predavatelje prejel tudi denar. Enkrat mu je uspelo, da je od tega spravil 11.000 dinarjev v svoj žep, drugič pa so ga zasačili in zaprl. Obsojen je bil na šest mesecev odzema prostosti.

IZ SOVRASTVA JE ŽAGAL MATERINA POSLOPJA

Jože Zaman iz Hovna pri St. Rupertu je sovrastvo do matere hotel pokazati na posebno grd način. Začel ji je v gospodarska poslopja. Zaradi tega je bil pred sodiščem obsojen na dve leti strogega zapora. Po zločinu je hotel bogatiti, vendar se mu to ni posrečilo in je bil pravčasno izrečen roki pravice.

Gibanje prebivalstva v okraju Trebnje

V Juliju se je rodilo 24 otrok, od tega 16 dečkov in 8 deklic. Umrlo je 22 oseb, porok pa je bilo 11.

Porodili so se: Kmet Frano Rogelj iz Dol. Nemške vasi in hči kmeta Antonija Starič iz Čošnjice. Gozdni delavec Bernard Pavrič in hči kmeta Jožeta Sapar, oboje iz Sv. Križa. Kmet Jožef Širok in hči kmeta Terezija Okoren, oboje iz St. Ruperta. Strojinik Jakob Zeleznik in gosposinja Albina Sraj, oboje iz Bistriške. Kmet Vincenti Udovič in hči kmeta Jožeta Novak, oboje iz St. Ruperta. Sin kmeta Ignacij Zadržnik in kmetovalka Albina Sraj, oboje iz Primakovega. Miličnik Viljem Marvir in kuhinjska pomočnica Terezija Smrekar, oboje iz Mokra. STO in knjigovodkinja Ivana Šitar iz Vel. Gabra. Kmet Alojzij Bebernik in delavka Leopoldina Kozlerjev, oboje iz Mirne. Kmet Fran Kavšek iz Dobja in kmetovka delavka Pavla Zupančič iz Dol. Nemške vasi. Nameštene Anton Hren in hči Anica Krali, oboje iz Trebnja. — Constitamo!

Umrli so: Kolene Čočilja, kmetica, 62 let, iz Dol. Nemške vasi. Grandijša Antonija, hči melega kmeta, 16 dni, iz Dol. Nemške vasi. Opava Marija, učiteljica, 65 let, iz Dol. Nemške vasi. Strajnar Alojzij, kmet, 55 let, iz Dol. Nemške vasi. Grmovček Marija, učiteljica, 92 let, iz Cateča. Bregar Jožeta, učiteljica, 73 let, iz Cateča. Pograjčan Janec, mali kmet, 79 let, iz Sv. Križa. Sapar Jožeta, učiteljica, 65 let, iz Sv. Križa. Kmet pri Litli, Ahlin Jožeta, kmetica, 74 let, iz St. Ruperta. Rijavec Janec, kmet, 81 let, iz St. Lovrenca ob Temenici. Kocjan Neža, gosposinja, 7 let, iz Čošnjice. Vrščak Rozalija, hči kmeta, 13 dni iz Čošnjice. Novak Marija, gosposinja, 68 let, iz Trebelna. Jerman Justina, hči tevdjarja, 1 dan. Pevčič Anton, kmet, 63 let, iz Trebnja. Pavlič Franc, mlajši, 26 let, iz Mokra. Kuselj Neža, učiteljica, 76 let, iz St. Janža. Virant Marija, učiteljica, 87 let, iz Krmelja. Perpar Marija, učiteljica, 68 let, iz Doberniča. Zure Franc, kmet, 54 let, iz Doberniča.

MLADINSKO PRAVENSTVO SLOVENIJE

V ponedeljek, 16. julija 1951 je bil v Ljubljani zaključeno turnir za mladinsko prvenstvo Slovenije. Udeležencev je zmagal z 11 točkami Njegovan, prvak novo-mestke gimnazije Mitja Sila pa si s 9 in pol točkami deli 4.—6. mesto s Črepišnikom in Trampušcem. Z doseženim uspehom bo igral na državnem prvenstvu kot rezerva slovenskega moštva. — Na brzoturnirju po končanem prvenstvu je Sila zasedel 5. mesto.

SAH

Odbor za elektrifikacijo in Sv. Križu pri Litli sporoča, da bo dne 5. avgusta 1951 prvič zasvetila elektrika v Sv. Križu. Ob tej priliki bo slavnostna kulturna prireditel. Otvoritve bo ob 2. uri popoldne v Dedejku pri transformatorju, nato pa bo v Sv. Križu igra in veselica z godbo in plesom. Vabljeni vsi, ki se zanimajo za napredek slovenske vasi. — Pri pogrnenih mizah bo vsa v izobilju po zmernih cenah! Pripravljajni odbor.

V A B I L O

Odbor za elektrifikacijo in Sv. Križu pri Litli sporoča, da bo dne 5. avgusta 1951 prvič zasvetila elektrika v Sv. Križu. Ob tej priliki bo slavnostna kulturna prireditel. Otvoritve bo ob 2. uri popoldne v Dedejku pri transformatorju, nato pa bo v Sv. Križu igra in veselica z godbo in plesom. Vabljeni vsi, ki se zanimajo za napredek slovenske vasi. — Pri pogrnenih mizah bo vsa v izobilju po zmernih cenah! Pripravljajni odbor.

Iz naših krajev

TOVARIŠ TITO JE KUMOVAL V KOČEVSKEM OKRAJU

V partizanski vasi Podpreska pri Loškem potoku se je malemu kmetu Rudolfu Turku rodil deseti otrok, kateremu je kumoval tovariš Tito.

Odpodanec tovariša Tita, major JA Jože Kromar iz Ribnice, je v spremstvu predstavnika množičnih organizacij okraja Kočevje izročil staršem čestitke, darilo in denarno nagrado.

Kočevski okraj je že drugič imel čast, da je tovariš Tito kumoval pri njih.

TEKMA ZANJIC V MOKRONOGU

V Mokronogu je bila v nedeljo zanimiva tekma žanjic na njivi okrajne ekonomije, nato pa vrtna veselica. Tekmovalo je šestnajst žanjic, radovednost pa je prignala na kraj tekmovanja okrog 400 gledalcev. Zanimivo je bilo gledati, kako so se ženske »usekale«. Najhitrejša je bila zadruga Sencova iz St. Janža, ki je prejela lepo nagrado. Nagrado je prejelo še sedem tekmovalk, ki so bile med prvimi. Takih in podobnih tekmovalni si ljudje žele še več.

TREBANJSKA MLADINA NA IZLETIH

Letos so mladinski aktivni v trebanjskem okraju sestavili zelo obširen načrt izletov v razne kraje. Učenci v gospodarstvu so šli v Bohinj, Slap-Savico in na Blek. Aktivni iz Starega trga je šel v Postojno. Aktivni iz Krmelja, Tržišča in Vel. Cirknice so šli v Titovem rojstnem kraju Krumovcu. Več aktivov je obiskalo razstavo OF v Ljubljani. V soboto 14. julija je šla mokronoška mladina na izlet v Opatijo.

V GORNJEM SELCU JE POZAR UNICIL VSA POSLOPJA

8. julija zvečer je začelo goreti pri Jožetu Trlepu v Gornjem Selcu. Zgorela mu je vsa domačija. Vzrok požara še ni znan.

ZADRUŽNA EKONOMIJA V DOL. TOPLICAH

Zadruga ekonomija v Dol. Toplicah se v drugem letu svojega obetovanja prav lepo razvija. Kljub pomanjkanju delovne sile (saj ima le dva stalni moški in štiri ženske delovne sile) delo ne zaočaja, ker ji ob ujnem večjem delu pridejo pomagat tudi drugi. Košnja je v glavnem končana. Precej sena so pokosili a košilni stroji, pogrešali pa so invalide, ki so jim tudi veliko pomagali. Pridelek sena je letos znatno boljši od lanskega, saj so že ob prvi košnji spravili več kot lani vse leto. Zato se tudi goveji hlev polni z žiivo. V načrtu imajo zgraditev silosa za kisanje krme za zimo, za katerega imajo gradbeni material že pripravljen.

Zetev ječmena je končana. Na vrsti je pšenica, ki je prav lepa in obeta bogat pridelek. Tudi lan, ki so ga imeli posejane na dveh arih, je bil zelo lep in je že spravil v kožolcu. Ekonomija kljub raznim težavam prav lepo napreduje in si ustvarja trdno podlago za nadaljnjo pomoč pri cenitvi ohranjeni ljudstva.

NOVICE IZ PREGRADA

Pred nekaj dnevi je šla Katja Mihelič iz Pregrada peš iz Črnomlja. V Kanižarici je šla v neko hišo pri vodo. Tu jo je napadla pesca in jo ugrizla v roko in nogo. Šla je takoj k zdravniku. Sedaj se zdravi doma. V Pregradu je umrl posestnik Peter Zagar, star 41 let, ki mu je pri nakladanju hlobov počila žila. Zapustil je ženo, tri otroke, mater in sestro. Ni dolgo tega, ko je bila Kolpa ob lepem vremenu hudo motna in zamena. Ljudje so govorili, da je v njo prodral voda izpod hriba blizu Delnice, ki se podira.

AVTOBUS IZ STAREGA TRGA PREKO PREGRADA VOZI OB PONEDELJKIH, SREDAH IN PETKIH V KOČEVJE, OB TORIKH, ČETRTKIH IN SOBOTAH PA V ČRNOVELJ.

RAZGIBANO DELO MLADINSKEGA AKTIVA

V mladinskem aktivu rudnika Kanižarica delo prav dobro napreduje. Pred kratkim so ustanovili mladinsko nogometno društvo »Rudar«, ki je v nedeljo 15. julija že igralo v Krmelju. Tudi za kulturno delo se mladina zanima. Pripravila je več igril, s katerimi je nastopila v kočevskem rudniku. Zdej pripravljajo nov spored in se trudijo, da bi kar najboljši razvedrili rudarje v prostem času.

OHJAVE — OGLASI

DOLENJSKI LIST bo izhajal odsed redno vsak petek. Dopolne sprejemamo do nedeljske popoldne male oglase, objave in obvestila na do torke opredeljene in nezanesljive. KOMPLETNO SPALNICO iz mehkega lesa in modernu železno pečico poceni prodam. Vprašati dnevno od 7-11. Novo mesto, Seidlova cesta 14. I. nadstropje. —18— NASEL SEM na kolodvoru v Briljuni denarčilo z žilskimi kartami, boni ter z manjšo vstopo denarja. Kdor jo pogreša, naj se javi na naslov: Jože Tomat, Dvor 17 pri Zumberku. —19— PRODAJAMO novo gredenco in nov šolski sod. Vprašati na naslov: Vinko Gradisar, kovač, Vinica, p. Šmarjeta. —20— ZAHVALA

Ob težki izkušnji nepozabnega moža in očeta Ravnika Ivana se iskreno zahvaljujemo za vsa izražena sožalja, čestitke in udeležbo pri pogrebu. Iskrena zahvala organizaciji ZB Mirna neka za podarjen venec in ganljive poslovilne besede ob odprtjem grobu. Prav tako se zahvaljujemo mlad. podružnici Okrajnega magazina Novo mesto za udeležbo pri pogrebu. — Ravnikarjev.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošnjak — Naloga uredništva in uprave Novo mesto, Kaptoljski trg 5 — Poštni predal 33 — Tekoči račun pri Komunalni banki v Novem mestu, številka 616-190322-1 — Člani letnega naročnika 75 dni, polletna 150 dni, celoletna 300 dni — Naročnika se plačuje vnaprej — Tiska tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani.

Nemci niso začeli ofenzive. Akcija letalstva je bila krajevna pomena. Glavni štab je ukazal razbiti vse proge in mostove v smeri nemških čet.

V pogovoru z ljudstvom sem opazil, da je pri mnogih ljudih zelo razširjeno mnenje, da bo vojne kmalu konec, da je malone že končana. »Največ se dva meseca« pravijo nekateri.

Zato je Kidrič v partijski šoli in na seji OF pravilno poudaril, da nas čakajo še hude preizkušnje. Sreda, 15. septembra

Gozd. — Moja lobanja je prebita. Drobec mine mi tiči blizu možganov! Ko bi bil prodil pet milimetrov globlje, bi bil ostal na pobočjih Romanije kraj Olge. Zelezo je treba odstraniti, toda zdravnik pravijo, da zdaj ni pogojev za to, razen če bi začel drobec pritiskati na možgane. Tedaj bi operacija brezpogojno potrebna. Zdej je glavno ne delati iz tega problema, ne misliti na glavo, ker bi si utegnili domisljati določene stvari — da me tišču tu, da me boli tam. Opravljal svoje delo, prevezil glavo in — mirna Bosna, kakor pravijo Črni. Vojna je vojna. Srečen sem, da drobec ni prodrl še pol centimetra globlje. Zdej zbijajo tovariši šale, češ da se moja duša spreha po moji smrti in gleda, kaj se godi. Dijlo mi je že v Bosni rekel, da se zdaj ne smem jeziti, če mi reče, da imam luknjo v glavi.

Narod si bo pisal potpis sam

Vladimir Dedijer — »DNEVNIK«, drugi del

(Nadaljevanje)

S Kidričem sem se odpeljal v Toplice. Poslušala sva poročila instruktorjev Urvhovnega plenuma OF, ki so se vrtnili s terena. Navzoči so bili tudi bivši ban Dravske banovine Dušan Serbec, ugledni član Slovenske ljudske stranke, katere predsednik je bil nekdo Korošec; voditelj socialnih demokratov Slovenije Svetek in predsednik Združenja vojnihi prostovoljcev za Slovenijo Jeras.

V Kočevju je mobiliziranih 500 borecev. Razpoloženje je odlično. Pomanjkljivost: na novo mobilizirani so precej nedisciplinirani, toda mobilizacija je za 100 odstotkov boljša od jugoslovanske. Mnogo se troši partizanskega bencina. Nepotrebno vozarjenje z avtomobili. Hrane je do 20. oktobra.

Bela krajina. Mobilizacija je uspela odlično. Kmetje so sami popisali vsokolično hrane. Iz okraja Črnomelj je zbežalo 150 ljudi v belo gardo — doslej se jih je vrnilo 136. Vsi so bili ujeti. Držali so se klavrno. Jokali so in prosili, »da bi smeli pred justifikacijo pisati materam.« Po govoru se jih je prišlo 123 v partizane, v Tomšičevo brigado. Ljudstvo je samo spontano uničilo bunkerje.

Svetek izrazi svoje mnenje, oziroma določene pripombe: da se upostavi naš tip emicla za red, da se uveljavi splošna higiena javnih mest.

Serbec govori o predvoljni agitaciji. »Politične izkušnje so me naučile, da se na mitingih samo vliva hrabrost omahljivcem, prepričuje pa se na majhnih sestankih, zvečer po hišah, ko greš od ene do druge... Tam se dobivajo krogljice.«

Bevc, pop Vlado in Maček so odšli nocoj na Primorsko, jaz pa ostanem pri Borisu Zihertu v neki vasi blizu Toplice. Pripraviti hočem za Slovence brošuro o Četri in Peti ofenzivi.

Vse Slovensko Primorje razen Trsta je svobodno. Torek, 14. septembra.

Soteska. — Po šestih dneh so se Nemci zganili. Danes so bombardirali Novo mesto in St. Jernej. Ubilih je bilo okoli 90 ljudi. Zato smo se preselili iz Sotške v vasi. Vse je bilo v nemi. Vse je od marca letošnjega leta. Vhod je kamufliiran precej dobro. Takoj, ko smo prišli tja, je bil ekspozic sestaneh vrhovnega plenuma OF, ki sem mu prisostvoval kot gost, kot član AVNOJ.

Kidrič je v uvodni besedi poudaril, da je to prva seja plenuma OF na ozemlju, ki so ga osvobodile enote Narodno-

osvobodilne vojske. Borbo za enotnost slovenskega naroda je treba nadaljevati, ker bela garda se vedno rovari. Bombardiranje mest in naših štabov je delo belogardistov. Belogardiisti se še shajajo z Nemci in izdajajo premikanje naših enot, razmestitev ustanov.

Osvobodilne vojske. Borbo za enotnost slovenskega naroda je treba nadaljevati, ker bela garda se vedno rovari. Bombardiranje mest in naših štabov je delo belogardistov. Belogardiisti se še shajajo z Nemci in izdajajo premikanje naših enot, razmestitev ustanov.

Naše motorizirane brigade so v Slovenskem Primorju in uničujejo utrdbe, izpolnjujejo naše preostale nacionalne naloge; Hrvati so osvobodili vse Istro razen Reke in Pulja... Če se bomo držali pravilne vojaške in politične linije — bomo uspeli. Sovražnik je oslabil, mi smo se okrepili. Toda pred seboj imamo hude preizkušnje. Dobro bi bilo, če bi imeli še nekaj dni premora. Pasivni ne smemo biti — Gorenjski in Štajerski smo dala nalog, naj mobilizirata, poslala smo jim tudi avtomatsko orožje. Tja bomo poslali nekaj brigad, ker bo to najboljše obramba tega osvobodjenega ozemlja.

Potem govori Kidrič o notranji situaciji in pravi, da bodo belogardiisti na Turjaku uničeni morda še danes. Formirano je Vrhovno vojno sodišče, ki mu bo predsedoval dr. Kržišnik, sodnik upravnega sodišča v Celju, najvišjega upravnega so-

oškodilne vojske. Borbo za enotnost slovenskega naroda je treba nadaljevati, ker bela garda se vedno rovari. Bombardiranje mest in naših štabov je delo belogardistov. Belogardiisti se še shajajo z Nemci in izdajajo premikanje naših enot, razmestitev ustanov.

Naše motorizirane brigade so v Slovenskem Primorju in uničujejo utrdbe, izpolnjujejo naše preostale nacionalne naloge; Hrvati so osvobodili vse Istro razen Reke in Pulja... Če se bomo držali pravilne vojaške in politične linije — bomo uspeli. Sovražnik je oslabil, mi smo se okrepili. Toda pred seboj imamo hude preizkušnje. Dobro bi bilo, če bi imeli še nekaj dni premora. Pasivni ne smemo biti — Gorenjski in Štajerski smo dala nalog, naj mobilizirata, poslala smo jim tudi avtomatsko orožje. Tja bomo poslali nekaj brigad, ker bo to najboljše obramba tega osvobodjenega ozemlja.

Potem govori Kidrič o notranji situaciji in pravi, da bodo belogardiisti na Turjaku uničeni morda še danes. Formirano je Vrhovno vojno sodišče, ki mu bo predsedoval dr. Kržišnik, sodnik upravnega sodišča v Celju, najvišjega upravnega so-

oškodilne vojske. Borbo za enotnost slovenskega naroda je treba nadaljevati, ker bela garda se vedno rovari. Bombardiranje mest in naših štabov je delo belogardistov. Belogardiisti se še shajajo z Nemci in izdajajo premikanje naših enot, razmestitev ustanov.

Naše motorizirane brigade so v Slovenskem Primorju in uničujejo utrdbe, izpolnjujejo naše preostale nacionalne naloge; Hrvati so osvobodili vse Istro razen Reke in Pulja... Če se bomo držali pravilne vojaške in politične linije — bomo uspeli. Sovražnik je oslabil, mi smo se okrepili. Toda pred seboj imamo hude preizkušnje. Dobro bi bilo, če bi imeli še nekaj dni premora. Pasivni ne smemo biti — Gorenjski in Štajerski smo dala nalog, naj mobilizirata, poslala smo jim tudi avtomatsko orožje. Tja bomo poslali nekaj brigad, ker bo to najboljše obramba tega osvobodjenega ozemlja.